«Каралды»
Методик берләшмә җитәкчесе
_____________Тутаева С.Н.
1 нче санлы беркетмә
24 нче август 2020 нче ел

«Килешенде»
Укыту эшләре буенча
директор урынбасары
_____________ Осипова Л.П.

«Расланды»
Муниципаль бюджет гомуми белем
учреждениесе директоры
_____________Э.Ю.Шәрифуллина
Боерык № 126
25 нче август 2020 нче ел

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
по родной (татарской) литературе
для 5-9 класса
подгруппы 1
МБОУ «Юлдузская СОШ»
Чистопольского муниципального района
Республики Татарстан
на 2020-2025 учебные года

Программа работы по родной (татарской) литературе подгруппа 1 для 5-9 классов составлена на основе следующих документов:

1. Основная образовательная программа основного общего образования МБОУ « Юлдузская средняя общеобразовательная школа» на 2020-2025 годы.
2. Авторская программа по родной (татарск) литературе для общеобразовательных школ (V-VII классы) на русском языке, разрешенная Министерством образования и науки Республики Татарстан "(авторы - составители: А. Р. Мутигуллина, Р. Г. Ханнанов, Л. К. Хисматова, Э. Х. Гизатуллина, Г. Г. Мулласалихова). - - Казань, (протокол от 16 мая 2017 г. № 2/17) ;
3. Положение о структуре, порядке разработки и утверждения рабочих программ учебных предметов МБОУ « Юлдузская средняя общеобразовательная школа»
4. Учебного плана МБОУ Юлдузская средняя общеобразовательная школа«» на 2020-2021 учебный год, утвержденного приказом № 120 от 25.08.2020 г.

Программа предусматривает работу со следующими учебниками: Мотыйгуллина Ә.Р. Ханнанов Р.Г.Хисмәтова Л.К. Татар әдәбияты (рус телендә төп гомуми белем бирү оешмалары өчен дәреслек) 5 класс. Ике кисәктә. 2017, “Мәгариф- Вакыт”

Мотыйгуллина Ә.Р. Ханнанов Р.Г.Хисмәтова Л.К. Татар әдәбияты (рус телендә төп гомуми белем бирү оешмалары өчен дәреслек) 6 нчы сыйныф . Ике кисәктә. 2017, “Мәгариф- Вакыт”

Мотыйгуллина Ә.Р. , Ханнанов Р.Г., Мулласалихова Г.Г. Татар әдәбияты (рус телендә төп гомуми белембирү оешмалары өчен дәреслек) 7 нче сыйныф . Ике кисәктә. 2017. “Мәгариф- Вакыт”

Мотыйгуллина Ә. Р., Ханнанов Р. Г., Вәлиуллина Р.Һ “ Татар әдәбияты” Рус телендә төп гомуми белем бирү оешмалары өчен дәреслек (татар телен өйрәнүче укучылар өчен) 8 нче сыйныф. 2 кисәктә. 2015, “Мәгариф- Вакыт”

Мотыйгуллина Ә. Р., Ханнанов Р. Г., Хөснуллина Х.Х. “ Татар әдәбияты” Рус телендә төп гомуми белем бирү оешмалары өчен дәреслек (татар телен өйрәнүче укучылар өчен) 9 нчы сыйныф. 2 кисәктә. 2016. “Мәгариф- Вакыт”

Согласно учебному плану в каждом классе рассматривается следующее количество часов:

V класс –35 часов;
VI класс – 35 часов;
VII класс – 35 часов;
VIII класс – 35 часов;
IX класс – 34 часа.

Итого: 174 часов

Планируемые результаты освоения учебного предмета

Личностные результаты:

-воспитание российской гражданской идентичности: любовь и уважение Отечеству, чувство гордости за свою Родину, знание истории языка, культуры родного края, основ культурного наследия Татарстана, народов России и всего человечества, усвоение гуманистических и традиционных ценностей многонационального российского общества, воспитание чувства долга и ответственности перед Родиной;

-формирование целостного мировоззрения, соответствующего современному уровню развития науки и общественной практики, учитывающего культурное, социальное, духовное многообразие явлений;

-формирование осознанного, уважительного и доброжелательного отношения к другому человеку, его мнению, культуре, языку, вере, гражданской позиции; культурным, языковым, религиозным ценностям народов России и всего мира;

-формирование готовности и способности обучающихся к саморазвитию и самообразованию на основе мотивации к обучению и познанию, осознанному выбору образования на базе ориентировки в мире профессий и профессиональных предпочтений с учетом познавательных интересов;

-самостоятельная организация учебной деятельности; оценивание своих учебных достижений, поведения, черт своей личности, своего эмоционального состояния; соблюдение норм поведения в социуме; владение умениями совместной деятельности в полиэтническом коллективе; оценка своей деятельности с точки зрения нравственных норм и эстетических ценностей; использование своих прав и выполнение своих обязанностей как гражданина полиэтнического, поликонфессионального государства;

-освоение социальных норм, правил поведения, ролей и форм социальной жизни в группах и сообществах; участие в школьном самоуправлении и общественной жизни в пределах возрастных компетенций с учётом религиозных, этнокультурных, социальных и экономических особенностей;

-формирование нравственных чувств и нравственного поведения, осознанного отношения к собственным поступкам; -формирование коммуникативной компетентности в общении и сотрудничестве со сверстниками, старшими и младшими в процессе образовательной, общественной, учебно-исследовательской, творческой и других видов деятельности;

-формирование основ экологической культуры на основе признания ценности жизни во всех её проявлениях и необходимости ответственного отношения к окружающей среде; -осознание значения семьи и общества, уважительное и заботливое отношение к членам своей семьи;

-развитие эстетического осознания через освоение художественного и культурного наследия народов Татарстана, России и всего мира.

Метапредметные результаты:

-умение самостоятельно определять цели своего обучения, ставить и формулировать для себя новые задачи в учёбе и познавательной деятельности;

-умение самостоятельно планировать пути достижений целей; соотносить свои действия с планируемыми результатами, осуществлять контроль своей деятельности в процессе достижения результата;

-владение основами самоконтроля, самооценки, принятия решений и осуществления осознанного выбора в учебной и познавательной деятельности;

-умение создавать, применять и преобразовывать знаки и символы, модели и схемы для решения учебных и познавательных задач;

-умение читать и понять суть художественного произведения, осознанно использовать речевые средства в соответствии с задачей коммуникации, для выражения своих чувств, мыслей, потребностей;

-умение строить связанное речевое высказывание в зависимости от типа коммуникации и ситуации;

-формирование и развитие компетентности в области использования информационно-коммуникационных технологий.

Предметные результаты:

5 класс

Ученик научится:

- Ученик получит возможность научиться:
- понимать ключевых проблем изученных произведений татарского фольклора, фольклора народов России и всего мира;
- уметь пересказать содержание прозаического произведения или отрывка, отвечать на вопросы по прослушанному или прочитанному тексту;
- владеть монологической и диалогической речью; умение вступать в речевое общение; участвовать в диалоге (понимать точку зрения собеседника, признавать право на иное мнение); создание письменных высказываний, адекватно передающих прослушанную и прочитанную информацию;
- различным видам аудирования (с полным пониманием аудиотекста, с пониманием основного содержания, с выборочным извлечением информации); передавать содержание аудиотекста в соответствии с заданной коммуникативной задачей в устной форме.
- Ученик получит возможность научиться:
- понимать явную и скрытую (подтекстовую) информацию публицистического текста (в том числе в СМИ), анализировать и комментировать её в устной форме;
- использовать приёмы работы с учебной книгой, справочниками и другими информационными источниками, включая СМИ и ресурсы Интернета;
- обсуждать и чётко формулировать цели, план совместной групповой учебной деятельности, распределение частей работы;
- создавать письменные монологические высказывания разной коммуникативной направленности.

6 класс

Ученик научится:

- читать текстов различных стилей и жанров;
- владеть элементарной литературоведческой терминологией при обсуждении художественного произведения;
- умение пересказать содержание прозаического произведения или отрывка, отвечать на вопросы по прослушанному или прочитанному тексту;
- владеть монологической и диалогической речью; умение вступать в речевое общение; участвовать в диалоге (понимать точку зрения собеседника, признавать право на иное мнение); создание письменных высказываний, адекватно передающих прослушанную и прочитанную информацию.
- Ученик получит возможность научиться: использовать выразительных средств языка в соответствии с коммуникативной задачей, сферой и ситуацией общения; использование
для решения познавательных и коммуникативных задач различных источников информации, включая энциклопедии, словари, интернет-ресурсы и другие базы данных;
- использование приобретенных знаний и умений за рамками учебного процесса, то есть в практической деятельности и повседневной жизни.

7 класс

Ученик научится:
- понимать ключевых проблем изученных произведений татарского фольклора, фольклора народов России и всего мира; татарской классической и современной литературы, литературных взаимосвязей и взаимовлияний;
- уметь пересказать содержание прозаического произведения или отрывка, отвечать на вопросы по прослушанному или прочитанному тексту;
- уметь устанавливать связи между фольклорными и художественными произведениями разных народов на уровне тематики, проблематики, образов (по принципу сходства и различия);
- владеть монологической и диалогической речью; умение вступать в речевое общение; участвовать в диалоге (понимать точку зрения собеседника, признавать право на иное мнение).
- Ученик получит возможность научиться:
- владеть навыками сопоставления произведений татарской литературы с произведениями литератур других народов и этносов самостоятельно (или под руководством учителя), определяя линии сопоставления, выбирая аспект для самостоятельного анализа;
- использовать выразительных средств языка в соответствии с коммуникативной задачей, сферой и ситуацией общения; использование для решения познавательных и коммуникативных задач различных источников информации, включая энциклопедии, словари, интернет-ресурсы и другие базы данных.

8 класс

Ученик научится:
- уметь пересказать содержание прозаического произведения или отрывка, используя цитаты из текста, отвечать на вопросы по прослушанному или прочитанному тексту;
- владеть монологической и диалогической речью; создать письменных высказываний, адекватно передающих прослушанную и прочитанную информацию;
- использование выразительных средств языка в соответствии с коммуникативной задачей, сферой и ситуацией общения; использование для решения познавательных и коммуникативных задач различных источников информации, включая энциклопедии, словари, Интернет-ресурсы и другие базы данных; использование приобретенных знаний и умений за рамками учебного процесса, то есть в практической деятельности и повседневной
жизни.
- Ученик получит возможность научиться:
- уметь устанавливать связи между фольклорными и художественными произведениями разных народов на уровне тематики, проблематики, образов (по принципу сходства и различия);
- владеть навыками сопоставления произведений татарской литературы с произведениями литератур других народов и этносов самостоятельно (или под руководством учителя), определяя линии сопоставления, выбирая аспект для самостоятельного анализа

9 класс

В результате изучения курса «Родной литературы (татарской)»

Выпускник научится:
- Проявлять интерес к культуре и истории народов РФ
- Различать основные нравственно-эстетические понятия.
- Выражать положительное отношение к процессу познания.
- Понимать литературу как одну из национально-культурных ценностей народа.
- Уважительно относиться к родной (татарской) литературе.
- Осознанно воспринимать и понимать фольклорный текст; различать фольклорные и литературные произведения, обращаться к пословицам,
поговоркам, фольклорным образам, традиционным фольклорным приёмам в различных ситуациях речевого общения, сопоставлять фольклорную сказку и её интерпретацию средствами других искусств (иллюстрация, мультипликация, художественный фильм);
- Выделять нравственную проблематику фольклорных текстов как основу для развития представлений о нравственном идеале своего и русского народов, формирования представлений о русском национальном характере;
- Видеть необычное в обычном, устанавливать неочевидные связи между предметами, явлениями, действиями.
Выпускник получит возможность научиться: Понимать определяющую роль родной литературы (татарской) в развитии интеллектуальных, творческих способностей и моральных
качеств личности.
- Уважительно относиться к родной литературе (татарской).
- Оценивать свои и чужие поступки.
- выбирать путь анализа произведения, адекватный жанрово-родовой природе художественного текста;
- сопоставлять «чужие» тексты интерпретирующего характера, аргументировано оценивать их;
- оценивать интерпретацию художественного текста, созданную средствами других искусств;
- вести самостоятельную проектно-исследовательскую деятельность и оформлять её результаты в разных форматах (работа исследовательского характера, реферат, проект).
- оценивать интерпретацию художественного текста, созданную средствами других искусств;
- создавать собственную интерпретацию изученного текста средствами других искусств;
- вести самостоятельную проектно-исследовательскую деятельность и оформлять её результаты в разных форматах (работа исследовательского характера, реферат, проект).

Тематик план 5 класс

Эчтәлек	**Сәгать саны**
Борын-борын заманда/ В давние времена. Устное народное творчество: жанры фольклора - народные сказки.	3
Әкият яздым – укыгыз... Литературные сказки.	5
Белем баскычлары / Система образования у татар.	4
Балачак. / Детство.	3
Туган ил өчен! / За Родину!	6
Бәхет кайда була? / Где живет счастье?	5
Кеше – табигать баласы. / Человек – частица природы.	4

Эш беткәч көләргә ярый. /Юмор.	3
Барысы:	35

6 класс

Эчтәлек	Сәгать саны
Мифлар дөньясыннан — чынбарлыкка. От мифа к реальности.	3
Халык моңнары: җырлата да, елата да / Народные мелодии.	6
Кадерле син, кеше-туганым!/ Ценность человека.	
Энҗе карлар явып үткән./ Чудо природы – зима.	6
Акыл — тузмас кием, белем — кипмәс кое/ Образование и просвещение.	13
Ил өстендә илле дустың булсын./ Цена дружбы.	7
Көлке көлә килә/Сатира.	5
Һәр фасылың гүзәл, табигать! Времена года.	10
Барысы:	35

7 класс

Тема	**Сәгать саны**
Халык хаклы.Народ правдив	5 сәгать
Аксакаллар сүзе.Слово мудрецов.	7 сәгать
Ил язмышы ышанычлы кулларда. Судьба страны в надёжных руках.	8 сәгать
Заман герое.Герой своего времени.	4 сәгать
Туган ил темасы. Тема Родины.	3 сәгать
Яхшылык җиңә.Добро побеждает.	3 сәгать
Табигатькә табиб кирәк.Природе нужен врач.	5 сәгать
Барысы	35 сәгать

8 класс

Тема	Сәгать саны
1. Тарих китабында безнең өчен бик күп хәтирәләр саклана/Память о прошлом.	4

2. Без тарихта эзлебез/ Следы в истории.	9
3. Онытылмас еллар/ Незабываемые годы.	4
4. Әтинең зур бүреге иртә киелде/ Рано повзрослели.	2
5. Ана-изге, Ана-бөек, ана-дан! Аңлар өчен йөрәгенең олылыгын, туу кирәк кайчак безгә яңадан!/ Образ матерей в литературе.	5
6. Көлсәң – көл, еласаң – ела!/ Юмор.	5
7. Даһи гомере- халык хәтерендә!/ Великие дети народа.	3
8.Табигатьнең дә җаны, рухы бар/ Природа одушевленная.	3
Барысы:	35

9 класс

Тема	**Сәгать саны**
Сүз көче Сила слова.	5 сәгать
Урта гасыр татар әдәбиятында мәхәббәт сюжетлары. Любовные сюжеты в средневековой татарской литературе	2 сәгать
Татар әдәбиятында хатын-кыз образлары. Женские образы в татарской литературе.	6 сәгать
Татар әдәбиятыннан лирик башлангыч Лирическое начало в татарской литературе.	6 сәгать
Театр элгечтән башлана «Театр начинается с вешалки».	3 сәгать
Татар әдәбиятында табиб образлары Образы «целителей» в татарской литературе.	5 сәгать
Укытучы - горур яңгырый! Учитель – звучит гордо!	4 сәгать
Һөнәрләр күп алар. / Изобилие профессий.	3 сәгать
Барысы	34 сәгать

Содержание курса

5 класс

I бүлек. Борын-борын заманда ...

Халык авыз иҗаты.

В давние времена. Устное народное творчество: жанры фольклора - народные сказки. ***(3 сәгать)***

Фольклор – халыкның коллектив иҗат җимеше. Анда халыкның теләк-омтылышының чагылышы. Фольклорның вариантлы булуы. Фольклор әсәрләрен башкаручылар (әкият сөйлә\челәр, чичәннәр һ.б.). Фольклор әсәрләренең төрләре, жанрлары. Балалар фольклоры (бишек җырлары, табышмаклар, тизәйткечләр һ.б.). Әдәбият теориясе. Фольклор. Халык авыз иҗаты.

Татар халык әкиятләре. Халык прозасының бер төре буларак әкиятләр. Әкиятләрнең хайваннар турында, тылсымлы, тормыш-көнкүреш төрләре булуы. Әкиятләргә салынган мәгънә, аларның әкият төзәтүгә юнәлдерелгән булуы, фәлсәфәсе.

«Ак бүре» (татар халык әкияте). Әкияттә яхшылык белән явызлык көрәше. Әкияттә халык морале, тылсым элементлары. Ак бүренең төрки халыкларның тотемы булуы. Әкияттәге традицион образлар. Тылсымлы әкиятләрнең поэтикасы. Тылсымлы әкияттә фантастика.

Татар халык әкияте «Абзар ясаучы төлке», «Өч кыз», «Башмак», «Куркак юлдаш», рус халык әкиятләре «Төлке белән Алёнушка», башкорт халык әкияте «Карга ни өчен исемен әйтеп бетерми?» Төрле халык әкиятләрендәге уртак һәм аермалы яклар. Әкиятләрдә халыкның яшәү рәвеше, менталитеты чагылышы. Әкият геройлары, аларга хас сыйфатлар.

Әдәбият теориясе. Әкият. Әкият төрләре. Әкиятләрнең теле. Гипербола, литота. Әкият формулалары. Чагыштыру.

Устное народное творчество – духовное наследие народов. Изображение в них национального колорита, менталитета народов. Система образов в произведениях устного народного творчества. Поэтические особенности произведений фольклора: сравнения, олицетворения, метафоричность, аллегоричность. Сказки, их виды. Герои сказок. Поэтические особенности народных сказок. Отражение психологии и идеалов народов в сказках. Татарские народные сказки «Ак бүре» /»Белый волк», «Өч кыз» /«Три сестры».

II бүлек. Әкият яздым – укыгыз... Литературные сказки. *7 сәгать)*

Халык әкиятләреннән үсеп чыккан автор әкиятләре турында мәгълүмат. Аларның уртак һәм аермалы яклары. Автор әкиятләрендә халык әкиятләренең мотивлары, образларының үстерелеше.

Каюм Насыйри. Тормыш юлы турында мәгълүмат.

«Патша белән карт» әкияте. Әкияттә ил белән идарә итүче образы. Халыкның бер вәкиле булган тапкыр карт образы, аның зирэклеге. Әкиятнең диалогка корылган булуы. **«Күләгә»** әкиятенә салынган мораль.

Габдулла Тукай. Әдип турында мәгълүмат.

«Су анасы» әкият-поэмасы. Әкият-поэмада кеше һәм табигать мөнәсәбәтләре. Су анасы мифик образы. Әсәрдә малай образының бирелеше, аңа салынган мәгънә. Г.Тукай әкиятләренә иллюстрацияләр авторы – Байназар Әлменов. Аның иҗаты, ачыш-табышлары.

Әдәбият теориясе. Әкият-поэма төшенчәсе.

Фәнис Яруллинның «Хәтерсез Күке» әкияте. Әкиятнең эчтәлеге. Күке образы. Авторның ачышы. Халык әкиятләре уртак яклары.

Владимир Дальның«Кар кызы» әкияте. Рус халык әкиятынең эчтәлеге.«Төлке белән Алёнушка» әкияте белән уртак яклары.

Ганс Христиан Андерсенның «Борчак өстендәге принцесса» әкияте. Әкиятләрдә төрле катлам халык вәкилләрен ачу үзенчәлеге. Әкияттә халык әкиятләренә хас үзенчәлекләр.

Туфан Миңнуллинның «Гафият турында әкият» әкият-пьесасы. Драматургиядә халык әкиятләренең мотивын куллану. Гафият исемле малай, әкиятче, мифик образлар, урман җәнлекләре образлары. Алар аша автор идеясенең ачылуы. Әдәбият теориясе. Әкият-пьеса төшенчәсе.

«Әкият» курчак театры турында мәгълүмат. Театрлар тарихында курчак театрларының урыны, әһәмияте. Казандагы «Әкият» курчак театрының бинасы, репертуары, җитәкчелеге, режессёрлары, актёрлары.

Адлер Тимергалин«Сәерпланетада». Адлер Тимергалин турында белешмә. Әсәрдәге вакыйгалар аша балаларда җаваплылык хисләре тәрбияләү. Әсәрдәге фантастик алымнар. Теоретик төшенчә. Фантастика. Фантастик элементлар.

Рудольф Эрих Распе. «Сигез аяклы куян». Барон Мюнхгаузен маҗараларының бер өлешен өйрәнү. Әсәрдәге чындарлык белән фантастиканың нисбәте.

Созвучность и различия татарского народного устного творчества и фольклора других народов. Связь татарской литературы с фольклором. Изучение сказки К. Насыри «Патша белән карт» / «Падишах и старик». Усвоение термина «литературный герой».

Художественный вымысел литературной сказки Г. Тукая «Су анасы» / «Водяная»).

Картина Б. Альменова «Водяная». Работа над отрывком поэмы-сказки. Связь татарской литературы с фольклором. Кукольный театр «Экият».

Повторение пройденного. Тест. Проектная работа

III бүлек. Белем баскычлары / Система образования у татар. ***(4 сәгать)***

Белемгә омтылу. «Мөхәммәдия» мәдрәсәсе турында мәгълүмат.Мәдрәсәнең 1882 нче елда Казанда ачылуы. Анда белем алучыларның шәкертләр дип аталуы.

Казанның Татар укытучылар мәктәбе турында мәгълүмат. Аның 1876 нчы елда ачылуы. Дүрт ел дәвамында белем алган укучыларның рус теле укытучысы булып китүе. Аларны Василй Радлов, Василий Богородицкий, Каюм Насыйри укытуы.

Казан университеты турында мәгълүмат. Аның 1804 нче елның 17 нче ноябрендә ачылуы. Анда Карл Фукс, Илья Березин, Николай Лобачевский эшләве. Анда белем алган атаклы кешеләр. Хәзер аның Казан (Идел буе) федераль университеты дип аталуы.

Гаяз Исхакыйның «Мөгаллим» пьесасы. Гаяз Исхакый турында мәгълүмат. «Мөгаллим» пьесасындагы Салих образы. Аңа салынган автор идеалы.

Дәрдемәннең «Кил, өйрән...» шигыре. Дәрдемәнд турында мәгълүмат.«Кил, өйрән...» шигыренә бәйләп телләр белүнең әһәмияте турында сөйләшү.

Медресе «Мухаммадия», Казанская учительская школа, Казанский университет. Ознакомление с художественным произведением «Мөгаллим» /«Учитель» Г. Исхаки. Авторский идеал в произведении. Лирический герой и мечты поэта Дардеменда в стихотворении «Кил, өйрән» /«Иди, научись» Содержание лирического текста, симво-лические образы. Жизнь и творчество Дардеменда. Повторение пройденного. Тест

IV бүлек. Балачак. / Детство. ...*(3 сәгать)*

Габдулла Тукайның «Исемдә калганнар» әсәреннән өзек. Әсәрдә кечкенә Тукай образының бирелүе. Автобиографик әсәр герое белән Тукай арасында уртак һәм аермалы яклар. Кечкенә Габдулланың **Хаҗиморат Казаковның «Бәләкәй Апуш» картинасында** сурәтләнеше.

Рабит Батулланың «Тукай-Апуш» әсәрендә кечкенә Апушка хас сыйфатлар. Аның иптәшләреннән аермалы ягы – сәләтле булуы.

Габдулла Тукайның Кырлайдагы музее. Музей урнашкан төбәк. Андагы истәлекле экспонатлар.

Теоретик мәгълүмат. Мемориаль комплекс.

Ибраһим Газның «Илдус» әсәре. Малайның үз-үзен тотышы.Лагерьда Илдус белән бәйле вакыйга турында сөйләшү.

«Салават күпере» журналы. Аның тарихы һәм бүгенгесе турында мәгълүмат.

Детство. (6ч.)

Г.Тукай. Автобиографическая повесть «Исемдә калганнар» / «Оставшиеся в памяти». Анализ образа повествователя: маленький Апуш и поэт Габдулла. Содержание произведения. Образ Тукая в изобразительном искусстве и литературе. Ознакомление с картиной Х. Казакова «Маленький Апуш», рассказом Р.Батуллы «Тукай-Апуш», путешествие в музей Тукая в деревне Кырлай Арского района РТ. Повторение пройденного материала.

Современная детская периодическая печать – журнал «Салават күпере» / «Радуга».

Дәреслекнең 2 нче кисәге

I бүлек. Туган ил өчен! / За Родину! .*(6 сәгать)*

Гадел Кутуйның «Рөстәм маҗаралары» повестеннан «Әби әкияте», «Яз җиткәч», «Сихерле чәчәкләр», «Расад» бүлекләрен уку. Рөстәм образы турында сөйләшү. Малайга хас сыйфатларны табу. Хыял белән чынбарлык арасындагы аерманы табарга өйрәнү.

Муса Җәлилнең «Сагыну», «Соңгы җыр» шигырьләрен уку. Аларга салынган хисне аңлау**. «Алтынчәч»либреттосыннан** өзек өйрәнү. Либреттоның әкияткә һәм дастанга нигезләнеп язылган булуы. Аның төп каһарманнары: Тугзак ана, Җик, Алтынчәч. **Нәҗип Җиһановның** либреттога музыка язуы. Композиторның иҗаты.

Муса Җәлил исемендәге Татар дәүләт академия опера һәм балет театры турында мәгълүмат.

Җырчы Мөнирә Булатова иҗаты. Ул башкарган арияләр. Язмышының опера сәнгате белән бәйле булуы.

Фатих Кәримнең «Кыр казы», «Ватаным өчен», «Сөйләр сүзләр бик күп алар...» шигырьләрен уку. Аларда Туган илне саклау, ярату хисләренең салынган булуы. Теоретик төшенчә. Баллада.

За Родину. (6ч.)

Жизнь и творчество Г. Кутуя. Ознакомление с фантастическим произведением «Рөстәм маҗаралары» / «Приключения Рустема». Изображение военных действий в произведении, храбрость в характере главного героя. Переплетение реальности и фантастики. Сравнение.

Жизнь и творчество М. Джалиля. Изучение стихотворения «Сагыну» / «Тоска», «Соңгы җыр» / «Последняя песня», либретто «Алтынчәч» / «Золотоволосая» (фрагментарно). Ознакомление с творческими биографиями композитора оперы Н. Джиганова и исполнительницы главной арии М. Булатовой. Татарский государственный академический театр оперы и балета имени М.Джалиля.

Искусствоведческие термины: либретто, опера, ария.

Жизнь и творчество Ф. Карима. Изображение поэтом суровых условий войны в стихотворениях «Кыр казы» / «Дикая гусь», «Сөйләр сүзләр бик күп алар...» / «Много слов не высказано…». Привитие чувства долга перед Родиной.

II бүлек. Бәхет кайда була? / Где живет счастье? ***(5 сәгать)***

Нәби Дәүлинең «Бәхет кайда була?» «Мин җирдә калам»шигырьләрендә бәхет эзләү һәм табу кебек фәлсәфи мәсьәләнең чишелеше. Лирик герой өчен бәхетнең үзе яшәгән җирдә булуы. Теоретик төшенчә.Шигырь. Ритм. Рифма.

Жизнь и творчество Н. Давли. Изучение его стихотворений «Бәхет кайда була?» / «Где живет счастье?». Беседа о смысле жизни.

Жизнь и творчество Ф. Хусни. Усвоение сюжета рассказа «Чыбыркы» / «Кнут» Ф. Хусни.

III бүлек. Кеше – табигать баласы. / Человек – частица природы. ***.(4 сәгать)***

Равил Фәйзуллинның «Табигать кочагында» шигыре. Шигырьдә табигатьне саклау, аны ярату хисләре өстенлек итүен ачыклау.

Мөдәррис Әгъләмовның «Матурлык минем белән» шигыре, «Җир-ана, кояш һәм башкалар» балладасы. Матурлыкны табигатьтән эзләү мотивы. Табигатьнең кешеләргә мәрхәмәтле булуы, аны сакларга кирәклеген төшендерү.

Рәссам Иван Иванович Шишкин иҗаты. Аның Татарстан белән бәйле язмышы. Иҗаты.

Жизнь и творчество Р. Файзуллина. Изучение стихотворения «Табигать кочагында»/ «В объятиях природы». Бережное отношение к природе.

Жизнь и творчество М. Агълямова. Эстетический идеал поэта в стихотворении «Матурлык минем белән» / «Красота всегда со мной».

IV бүлек. Эш беткәч көләргә ярый. /Юмор. ***.(3и сәгать)***

Ләбиб Леронның «Пирамида» хикәясе. Укучыларда белем алуга теләк тудыру. Укымыйча гына белемле булып булмавын ачыклау.

Теоретик төшенчә. Юмор.

Шәүкәт Галиевның «Ул кем?» «Әлләкем» Шагыйрьнең табышмак, юмористик -шигырьләрендә бала хисләренең ачылышы.

Изучение рассказа «Пирамида» Л. Лерона. Приемы комического в рассказах.

Стихотворение Ш. Галиева «Әлләкем»/ «Кто-то». Комическое в поэзии.

Повторение и обобщение материала 5 класса.

6 класс

Мифлардан чынбарлыкка. От мифа к реальности.

Повторение сказок, пословиц, загадок. Происхождение мифов, их классификация. Работа со схемой. Мифы разных народов: «Су иясе» /«Водяная», «Өй иясе» /«Домовой». Пословицы и поговорки. Отражение в них народной психологии и идеалов.

Халык авыз иҗаты.

Фольклор – халыкның коллектив иҗат җимеше. Анда халыкның теләк-омтылышының чагылышы. Фольклорның вариантлы булуы. Фольклор әсәрләренең жанрларын гомуми күзаллау. Балалар фольклоры (бишек җырлары, табышмаклар, тизәйткечләр, мәкальләр һ.б.). Башка халык авыз иҗаты белән чагыштыру.

Әдәбият теориясе. Фольклор. Халык авыз иҗаты (1 сәгать).

Мифлар. Татар халык мифлары.

Мифлар – кешеләрнең дөньяны фантастик аңлавы. Мифик геройлар турында төшенчә. Миф белән экиятнең аермасы. Рус, грек мифлары белән чагыштыру. «Шүрәле», «Шүрәлене ничек алдарга?» «Су иясе», «Өй иясе», «Дедал белән Икар» мифлары. Мифларны өйрәнгән галимнәр. Язучылар иҗатында мифик геройлар. Рабит Батулланың “Албасты” пьесасы.

Әдәбият теориясе. Миф.Мифик геройлар(3 сәгать).

Мәкальләр һәм әйтемнәр.

Мәкальнең акыл бирү, сөйләмне матурлау өчен кулланылуы. Мәкальләрнең тематикасы. Әйтемнең күчерелмә мәгънәдә кулланылган, сөйләмнең эмоциональ көчен арттыра торган жанр булуы. Мәкаль белән әйтемнең аермасы. Татар мәкальләре һәм әйтемнәренең русча эквивалентлары.

Әдәбият теориясе. Мәкаль, әйтем (1 сәгать).

Халык моңнары: җырлата да, елата да... / Народные мелодии.

Народные песни. Их виды: исторические песни, обрядовые песни, игровые песни и др. Игровая песня «Кария - Закария». Ритм, рифма игровых песен. Песеннее сопровождение праздников «Сумбеля» (татарской), «Чуклеме» (чувашский) и др. Стихотворения «Туган тел» / «Родной язык», «Туган авыл» / «Родная деревня» Г. Тукая. Роль мотивов народных песен. Изучение Государственного Гимна Республики Татарстан.

Халык җырлары.

Халык җырларының авторы халык булуы. Аларның вариантлылыгы. Халык җырларының жанрлары. Йола җырлары, аларның килеп чыгу үзенчәлеге. Йола бәйрәмнәреннән Сөмбелә бәйрәме. Чуваш халык бәйрәме Чуклеме. Тарихи җырлар. **“Көзге ачы җилләрдә”** җыры. Уен җырлары. **“Кәрия-Зәкәрия”** җыры.

Әдәбият теориясе. Халык җырлары. Халык җыры жанрлары. Йолалар, йола җырлары. Тарихи җырлар. Уен җырлары (3 сәгать).

Шигъриятттә халык көе.

Шагыйрьләрнең кайбер шигырьләре халык тарафыннан көйгә салынуы. Г.Тукайның “Туган тел” шигыре. Аның төрле телләргә тәрҗемә ителүе.

Г.Тукайның “Туган авыл” шигыре. Аның дә халык җыры кебек яратып җырлануы, киң таралган булуы. Композитор А.Монасыйпов турында кыскача белешмә. Кешенең балачагы үткән туган якның кадере.

Әдәбият теориясе. Автор җырлары (1 сәгать).

Татарстан Республикасы гимны.

Гимнның дәүләт символы булуы. Гимн уйнала торган очраклар. Гимнны тыңлау тәртибе. Татарстан Республикасының Дәүләт гимны авторлары Р.Байтимеров, Р.Яхин. Гимн текстының эчтәлеге, көе.

Әдәбият теориясе. Гимн (1 сәгать).

Җырны башкаручы – җырчы.

Җырның яшәвендә башкаручының роле. Җырчы Р. Ваһапов – милли профессиональ эстрадага нигез салучы.

Әдәбият теориясе. Профессиональ җырчы (1 сәгать).

III. Кадерле син, кеше-туганым! / Ценность человека.

Изучение стихотворения «Өч матур сүз»/ «Три прекрасных слова» Н. Исанбет, стихотворения «Ана» / «Мать» М. Гафури. Изучение поэмы-сказки «Шүрәле» / «Шурале» Г.Тукая. Идейно-эстетический идеал автора, мифологический сюжет произведения. Изображение природы Заказанья, людей, живущих на лоне природы, их образа жизни, быта. Сценическая жизнь поэмы–сказки. Балет по поэме «Шурале» Г.Тукая (композитор Ф.Яруллин). Творчество М. Джалиля. Изучение стихотворения из цикла «Моабитские тетради» «Чәчәкләр»/ «Цветы». Надежда поэта. Жизнь и творчество А. Еники. Тема родной земли в рассказе «Туган туфрак» /«Родная земля». Замысел автора. Образ главной героини Клары. Образ старика, хранителя ценностей прошлого.

Нәкый Исәнбәт. Язучы турында кыскача белешмә.

“Өч матур сүз” шигыре. Әти-әни, туган илнең кадере. Шигырьдәге лирик герой. Шигырьнең диалог формасында язылуы. Шигырьнең Г.Тукайның “Туган тел” шигыре белән аваздашлыгы.

Әдәбият теориясе. Лирик герой. Сынландыру.

Мәҗит Гафури. Әдип турында кыскача белешмә. Рус мәсәлчеләре белән чагыштырып өйрәнү.

«Әтәч белән Сандугач» мәсәле. Мәсәлдә туган җир кадере темасының дәвам итүе. Ирек, кеше өчен ирек кадере турында белешмә. Мәсәлдә сынландыру алымы. Мәсәлнең морале.

“Ана” шигыре. Шигырьдә ана өчен бала, бала өчен ана кадере. Н.Исәнбәт шигырьләре белән аваздашлыгы. Бишек җырларының әһәмияте турында мәгълүмат.

Әдәбият теориясе. Мәсәл (2 сәгать).

Габдулла Тукай. Шагыйрьнең тормыш юлы, иҗаты турында мәгълүмат.

“Шүрәле” әкият-поэмасы. Әкият-поэмада кеше һәм табигать мөнәсәбәтләре, туган авыл табигатенең матурлыгы. Шүрәле мифик образы. Әсәрдә егет һәм Шүрәле образларының бирелеше, аларга салынган мәгънә. Г.Тукай әкиятләренә иллюстрацияләр авторы – Байназар Әлменов (*3 сәгать*).

Фәрит Яруллин. Композитор турында белешмә.

“Шүрәле” балеты. Г.Тукайның «Шүрәле» әкият-поэмасына балет язылу. Балет авторлары Ф.Яруллин, Ә.Фәйзи, Л.Якобсон турында мәгълүмат. Былтыр, Шүрәле образларының бирелеше. Сөембикә образы, аңа салынган мәгънә.

Әдәбият теориясе. Балет (1 сәгать).

Муса Җәлил. Шагыйрьнең тормыш юлы, сугыш чоры иҗаты, “Моабит дәфтәрләре” турында мәгълүмат. М.Җәлилнең музей-квартирасы.

“Чәчәкләр” шигыре. Шигырьнең язылу урыны, вакыты. Шигырьдәге символлар. Ччәкләрнең матурлык һәм үлемсезлек символы буларак бирелүе. Туган илне ярату, туган илне саклау идеясе.

Әдәбият теориясе. Символ, строфа (2 сәгать).

Әмирхан Еники. Әдип турында кыскача белешмә.

“Туган туфрак” хикәясе. Әсәрнең төп идеясе. “Нигез”, “туган туфрак” төшенчәләре. Авыл табигатенең, авыл халкының бирелеше. Хикәядәге символлар. Клараның эчке кичерешләре. Авыл проблемалары (*4 сәгать*).

IV. Энҗе карлар явып үткән... Чудо природы – зима.

Творческое наследие Г. Ибрагимова. Ознакомление с его рассказомописанием «Кар ява» / «Снег идет». Бережное отношение к природе в стихотворениях «Кызыклы хәл» / «Интересный случай» К. Наджми, «Нәни чыршы» /«Маленькая ѐлка» Р. Валиевой. Пр Творчество Т. Миннуллина. Ознакомление с пьесой «Акбай һәм Кыш бабай» / «Акбай и Дед Мороз». Особенности конфликта

Галимҗан Ибраһимов. Әдип турында кыскача белешмә.

“Кар ява” хикәясе. Кышкы табигать, кар яву күренешенең тасвирлануы. Хикәядә чагыштырулар (*1сәгать*).

Кави Нәҗми. Шагыйрь турында кыскача белешмә.

“Кызыклы хәл” шигыре. Шигырьдә Вилдан белән булган хәлнең бирелеше. Строфа, рифмалар. Эчтәлекне ике өлешкә бүлеп карау мөмкинлеге. Шигырьдәге юмор (*1сәгать*).

Мәрзия Фәйзуллина. Тормыш юлы, иҗаты турында кыскача белешмә.

“Чыршының кулмәкләре” шигыре. Шигырьнең эчтәлеге, поэтик яңгырашы. Чагыштырулар, сынландыру. Шигырьдә күтәрелгән экология проблемасы (*1сәгать*).

Резеда Вәлиева. Шагыйрә турында кыскача мәгълүмат.

“Нәни чыршы” шигыре. Шигырьнең эчтәлеге, кулланылган троплар. Шигырьдә күтәрелгән проблема (*1сәгать*).

Туфан Миңнуллин. Тормыш юлы турында мәгълүмат (5 сыйныфта үткәннәргә өстәмә).

“Акбай һәм Кыш бабай” пьесасы. Пьесада Яңа ел бәйрәменә әзерлекнең бирелеше. Кыш бабай белән Кар кызы теләкләре. Яңа ел белән котлау сүзләре *(1 сәгать).*

V. Акыл — тузмас кием, белем — кипмәс кое. . / Образование и просвещение.

Научное и литературное творчество Каюма Насыри . Его деятельность по изучению фольклора, этнографии, литературы, истории татар. Фантастический сюжет повести К.Насыри «Әбүгалисина» / «Авиценна». Отражение просветительских идеалов автора. Музей К. Насыри в деревне Ачасыр Зеленодольского района РТ. Жизнь и творчество Г. Сабитова. Ознакомление с его рассказом «Чүкеч» / «Молоток». Осознанный выбор профессии. Изучение стихотворения Г. Зайнашевой «Кем булырга?» / «Кем быть?». Творчество Ф. Яруллина. Изучение рассказа «Кояштагы тап» /«Пятно на солнце».

Каюм Насыйри. Әдип турында кыскача белешмә. Аның энциклопедист галим булуы. Казандагы һәм Яшел Үзән районындагы музейлары.

“Әбүгалисина” кыйссасы. Әбүгалисина һәм Әбелхарис образлары. Аларның белемгә омтылышлары, белем өйрәнүдәге тырышлыклары. Белемнең файдасы. Әбүгалисинаның ярлы егеткә, Әбелхарисның патшага булышуы. Туганлык һәм көнчелек хисләре. Әбүгалисинаның галим булып танылуы.

Әдәбият теориясе. Кыйсса (3 сәгать).

Габделхәй Сабитов. Язучы турында кыскача белешмә.

“Чүкеч” хикәясе. Язучының әйтергә теләгән фикере. Хикәядә малай һәм ата образлары. Әсәрдә искә алынган эш кораллары.

Әдәбият теориясе. Хикәяләү (1 сәгать).

Абдулла Алиш. Язучының тормыш юлы, иҗаты турында кыскача мәгълүмат.

“Әни ялга киткәч” хикәясе. Хикәянең төп идеясе. Малайның яңага омтылышы, эшчәнлеге. Малайның өйдә башкарган эшләре. Малайның эшкә өйрәнүе турындагы мәкальләр.

Әдәбият теориясе. Хикәяләүче (2 сәгать).

Фәнис Яруллин. Әдип турында кыскача белешмә.

“Кояштагы тап” хикәясе. Әсәрнең төп идеясе. Малай һәм ана образлары. Хикәядә ялганның, ялкаулыкның фаш ителүе. Яманлыкның эзе калуы.

Әдәбият теориясе. Притча (2 сәгать).

Гөлшат Зәйнашева. Шагыйрә турында кыскача мәгълүмат.

“Кем булырга?” шигыре. Шагыйрәнең әйтергә теләгән фикере. Шигырьдә әйтелгән һөнәрләр. Һөнәр сайлауның мөһимлеге.

Мәгъсүм Латыйфуллин. Язучы турында кыскача белешмә.

“Сәйдәшнең юл башы” хикәясе. Салих Сәйдәшевнең һөнәр сайлавында зур роль уйнаган вакыйга. Танылган кешеләрнең төрле һөнәрләр турында уйланулары. С.Сәйдәшевнең тормышына йогынты ясаган шәхесләр.

Әдәбият теориясе. Биографик әсәр (1 сәгать).

Салих Сәйдәшев. Композиторның тормыш юлы, иҗаты турында белешмә. С.Сәйдәшев исемендәге Зур концерт залы, музее, һәйкәле *(1 сәгать).*

Равил Фәйзуллин. Шагыйрь турында кыскача мәгълүмат.

“Бердәнбер” шигыре. Шигырьнең төп идеясе. Бердәнбер сүзенең мәгънәсе. Шигырьнең төзелеше (*1 сәгать*).

VI. Ил өстендә илле дустың булсын. / Цена дружбы.

Жизнь и творчество Дардеменда. Рассказ «Ике туган» / «Два брата». Содержание текста, Роль образов природы. Жизнь и творчество Х. Такташа. Ознакомление с произведением «Мокамай». Эстетический идеал поэта. Цена дружбы. Многогранная деятельность Р. Хариса. Ознакомление с пьесой «Серле алан» / «Секретная поляна». Ознакомление со стихотворением «Дуслык, чын дуслык» / «Дружба, настоящая дружба» Э. Шарифуллиной. Взаимоотношения между людьми

Дәрдемәнд. Әдип турында кыскача белешмә.

“Ике туган” хикәясе. Хикәянең эчтәлеге. Туганлык мөнәсәбәтләренең бирелеше. Әтәч белән тавыкның кешеләштереп (персонификация) бирелүе. Сәламәт булуның, куркынычсызлыкның элементар кагыйдәләре (*2 сәгать*).

Һади Такташ. Шагыйрь, аның балачагы турында мәгълүмат.

“Мокамай” поэмасы. Поэманың эчтәлеге. Мокамай образының прототибы. Поэмада кулланылган сурәтләү чаралары. Тормыштагы ялгыш адымның һәлакәткә илтүе. Шагыйрьнең дуслык хисләренә тугрылыгы. Поэмадагы символлар.

Әдәбият теориясе. Поэма (3 сәгать).

Ренат Харис. Әдип турында кыскача белешмә. Аның төрле яклы иҗаты.

“Серле алан” пьесасы. Пьесаның эчтәлеге. Малайлар, карт образлары. Пьесадагы символик образлар. Ваемсызлык нәтиҗәләре. Бәхет, тынычлык өчен һәр кешенең җавалылыгы.

Әдәбият теориясе. Символик образ. Диалог. Монолог (2 сәгать).

Эльмира Шәрифуллина. Шагыйрә турында кыскача мәгълүмат.

“Дуслык, чын дуслык!” шигыре. Шигырьнең эчтәлеге, төзелеше. Дуслыкның көче турында уйлану (*1 сәгать*).

Шәүкәт Галиев. Язучының тормыш юлы, иҗаты турында кыскача мәгълүмат.

“Дуслык балы” шигыре. Шигырьнең эчтәлеге. Шигырьдә күтәрелгән милләтара дуслык, толерантлык проблемалары.

Шигырьнең строфалары, рифмалары, троплар *(1 сәгать).*

VII. Көлке көлә килә... Сатира.

Творчество Ф. Шафигуллина. Ознакомление с его произведениями «Ике тиен акча» / «Две копейки».Сатирический стиль в произведениях Ф.Шафигуллина. Ознакомление с переводами Василия Радлова. Просветительские идеи ученого. Ознакомление с его рассказом «Шаян кеше» / «Шутник».

Шәүкәт Галиев. “Курыкма, тимим”, “Атлап чыктым Иделне” шигырьләре. Шигырьләрнең эчтәлекләре. Һәр шигырьдәге юмор *(1 сәгать).*

Фаил Шәфигуллин. Язучының тормыш юлы, иҗаты турында кыскача мәгълүмат.

“Ике тиен акча” хикәясе. Хикәянең эчтәлеге. Марат образы. Хикәядәге юмор. Язучының юмор аша әйтергә теләгән фикере *(1 сәгать).*

VIII. Һәр фасылың гүзәл, табигать! . Времена года.

Изучение стихотворения Р. Ахметзянова «Иртә әле» / «Рано ещо». Жизнь и творчество Г. Баширова. Изучение отрывка из повести «Туган ягым – яшел бишек» / «Родная сторона – колыбель моя»: «Язгы сабан туйлары» / «Весенние сабантуи». Ознакомление с картиной Л. Фаттахова «Сабантуй». Чтение детского журнала «Сабантуй». Повторение и обобщение изученного в 6 классе.

Роберт Әхмәтҗанов. Шагыйрь турында кыскача мәгълүмат.
“Иртә әле...” шигыре. Шигырьдә табигать тасвиры. Кулланылган әдәби алымнар. Туган ил кадере.
Әдәбият теориясе. Пейзаж (1 сәгать).
Гәрәй Рәхим. Шагыйрь турында кыскача мәгълүмат.
“Апрель” хикәясе. Әсәрнең эчтәлеге. Төп идеясе. Хикәядәге чагыштырулар. Автор игътибарны юнәлткән табигать кануны.
Әдәбият теориясе. Портрет (1 сәгать).
Гомәр Бәширов. Язучының тормыш юлы, иҗаты турында кыскача мәгълүмат.
“Туган ягым – яшел бишек” повестеннән өзек. Сабантуй турындагы өзекнең эчтәлеге. Сабантуй бәйрәменең тасвирлап бирелеше. Көрәшче егетләр, Хәкимҗан образлары. Сурәтләү чаралары. Сабантуй бәйрәме тарихы (*3 сәгать*).
Лотфулла Фәттахов.
Рәссамның тормышы, иҗаты турында кыскача мәгълүмат. “Сабантуй” картинасында сурәтләнгән табигать, авыл кешеләре (*1 сәгать*).
Балалар өчен чыга торган газета-журналлар.
“Сабантуй” журналы. Журнал басылып чыгу тарихы. Журнал рубрикалары. Мәкаләләрнең эчтәлеге *(2 сәгать).*

7 класс

I бүлек Халык хаклы.Народ правдив

Халык авыз иҗаты. Йола фольклоры. Йола фольклоры турында төшенчә. Йолаларның төрләре. Алар – халыкның рухи байлыгы, халыкны милләт итеп берләштерә торган асыл нигезләрнең берсе. Аларның көнкүреш һәм дини гореф-гадәтләр белән бәйләнеше, төрләре, үзенчәлекләре .

Гаилә йолалары. “Бәби туе”, “Туй” йолалары турында белешмә. Аларны үткәрү тәртибе .
Халык авыз иҗаты. Бәетләр. Бәетләрнең лиро-эпик жанр булуы. “Сак-Сок” бәете. Кошларга әйләнгән ике бала язмышының фаҗигасе, бәетнең фантастик сюжетка корылган булуы .
Мөнәҗәтләр. Мөнәҗәтләрнең лирик жанр булуы, аларның нигезендә ялгызлыкта үз-үзең белән сөйләшү, Илаһи көчкә мөрәҗәгать итү, ялварып, ярлыкауны сорау икәнлеге турында мәгълүмат. Мөнәҗәтләрнең борынгы заманнардан ук татар язма әдәбиятының һәм халык иҗатының үзенчәлекле жанры булып формалашуы. “Туган ил исемнән китмәс” мөнәҗәтендә туган ил темасының бирелеше .
Габдулла Тукай. Шагыйрь иҗаты турында белешмә. “Милли моңнар” шигыре. Шагыйрь һәм милләт язмышы мәсьәләсе .
Повторение ранее изученных жанров фольклора. Работа со схемой. Народная жизнь и быт в обрядовом фольклоре. Семейные (рождение ребёнка, свадьба и др.) и календарные обряды. Трансформация обрядов в письменной литературе (Ф. Бурнаш «Яшь йөрәкләр» / «Молодые сердца» (драма). Баиты, их поэтические особенности («Сак-Сок»/ «Сак-Сук»), мунаджаты («Илемне онытмам» / «Не забуду Родину»). Отражение фольклорных мотивов в творчестве Г.Тукая («Милли моңнар» / «Национальные напевы» Проект о Г.Тукае «Творчество поэта»
2.Аксакаллар сүзе.Слово мудрецов.

Фатих Әмирхан. Тормышы һәм иҗади эшчәнлеге. “Ай өстендә Зөһрә кыз” әсәренең татар халык әкиятләренә нигезләнүе. Яхшылык белән явызлык көрәше.

Әдәбият теориясе. Әдәбиятта фольклоризм.

Галимҗан Ибраһимов . Язучының тормыш юлы, иҗаты турында белешмә. “Алмачуар” хикәясе. Хайваннарга карата миһербанлылык хисләре тәрбияләү .

Татар халкының милли киемнәре һәм бизәнү әйберләре . Түбәтәй (кәләпүш), калфак, читек,чулпы, беләзек, изү турында мәгълүмат. Милли киемнәрнең үзенчәлеге, вакыт узган саен үзгәрүләргә бирелүе, халкыбыз үткән зур тормыш юлын, аның үткәнен һәм бүгенгесен чагылдыруы .

Рөстәм Яхин. Композиторның тормыш юлы, иҗаты турында белешмә. Аның профессиональ җырлар, романслар, музыкаль әсәрләр башкаруындагы эшчәнлеге. Рөстәм Яхин – Татарстан Республикасының Дәүләт гимны авторы .

Халисә Мөдәррисова. Шагыйрәнең тормыш юлы, иҗаты турында белешмә. “Көмеш дага” шигырендә бәхет төшенчәсенең тирән фәлсәфәсен ачуы. Сугыш фаҗигасенең чагылышы .

Творчество Ф. Амирхана. Связь татарской литературы с фольклором и мифологией. Ф.Амирхан «Ай өстендә Зөһрә кыз» / «Зухра на Луне». Система образов в сказке, символические образы. Авторский комментарий происходящих событий.

Творчество Г. Ибрагимова. Изображение народной жизни («Алмачуар» / «Чубарый»). Система образов в произведении, образ Алмачуара. Любовь Закира к лошади.Национальная одежда, предметы обихода. Р.Миннуллин «Килен төшкәндә» /«Встреча невесты».

Деятельность композитора Р. Яхина.Изучение стихотворения Х. Мударрисовой «Көмеш дага» / «Серебряная подкова»

3.Ил язмышы ынанычлы кулларда.Судьба страны в надёжных руках.

Әдип Маликов. Шагыйрь турында белешмә. «Ил язмышы — ир язмышы” шигырендә ватанпәрвәрлек билгеләре чагылу. Шигырьдә оптимистик рух.

Әдәбият теориясе. Гражданлык лирикасы. Пафос .

Гадел Кутуй. Тормыш юлы, иҗаты турында белешмә. “Сагыну” нәсере. Сугыштагы кешенең кичерешләрендә туган ил образы.

Әдәбият теориясе. Нәсер турында төшенчә. Инверсия.

Сибгат Хәким. Шагыйрьнең тормыш юлы, иҗаты турында белешмә. “Бакчачылар” поэмасы, “Бу кырлар, бу үзәннәрдә” шигыре. Әсәрләрдә лиризм, сәнгатьчә гадилек һәм осталык, ватанпәрвәрлек хисләре чагылышы .

Хәсән Туфан. Тормыш юлы, иҗаты турында белешмә. “Агыла да болыт агыла”, “Тамчылар ни диләр?” шигырьләре. Чор белән бәйле шәхес фаҗигасе, хаксызга рәнҗетелгән кешеләр язмышы ..

Һади Такташ. Тормыш юлы, иҗаты турында белешмә. “Алсу” поэмасы. Яшәү шатлыгы, оптимизм, үзеңне бәхетле тою хисләре чагылышы.

Әдәбият теориясе. Рефрен, кабатлау .

Ознакомление со стихотворением «Ил язмышы – ир язмышы» /«Судьба родины – судьба мужчины» А.Маликова, стихотворением в прозе «Сагыну» / «Тоска» Г. Кутуя.Жизнь и творчество С. Хакима. Поэма «Бакчачылар» / «Садоводы». Изображение жизни тыла в военное время. Стихотворение «Бу кырлар, бу үзәннәрдә…» / «В этих полях, долинах…» С.Хакима. Образ родного края,мифологизация образа родины. Определение фольклорной традиции в произведениях С. Хакима,художественных функций фольклорных мотивов, образов, поэтических средств в литературном произведении.Особенности лирического рода; образ лирического героя, его чувства-переживания.

4. Заман герое.Герой своего времени.

Н.Думавиның иҗаты.”Беренче кар” шигырендә табигать күренешен тасвирлау.Һади Такташның тормыш юлы, иҗаты.”Алсу “ поэмасының шигъри үзенчәлекләре, кабатлаулар. Поэмада рефрена күренеше.Х.Туфанның тормыш һәм иҗат юлы. “Агыла да болыт агыла” шигыре.

Х.Туфанның Аксубай районындагы музее.Г.Тавлин “Кояш болытка кергәндә” романынна өзек белән танышу. Әсәрдәге вакыйгалар аша шәхес культы фаҗигасен ачу. Кабатлау. Тест.
Творчество Назипа Думави. Изображение пейзажа в стихотворении «Беренче кар» /«Первый снег».Жизнь и творчество Хади Такташа. Поэтические особенности поэмы «Алсу». Приемы повторений, рефренов в поэме.Жизненный и творческий путь Хасана Туфана. «Агыла да болыт агыла»/ «Плывут и плывут облака»,«Тамчылар ни диләр?» / «О чём рассказывают капли?».
Дом-музей Х. Туфана в родной деревне Старокарметово Аксубаевского района РТ.Гурий Тавлин. «Кояш болытка кергәндә»/ «Когда тучи заслоняют солнце».

5. Туган ил темасы. Тема Родины.

А.Гыйләҗевнең тормыш юлы, иҗат юлы. Татар әдәбиятының милли сәнгать традицияләренә әйләнеп кайтуы. “Өч аршин җир” повесты белән танышу. Туган җиреннән ерак булган кешенең сәнгатьчә фикер йөртү юллары. И. Юзеевның тормыш юлы һәм иҗаты.“Ак калфакны төшердем кулдан “ исемле драма әсәре.Әсәрдә социаль –этик проблемалар. Кешене чит илдә тасвирлау. Автор ремаркалары.Образлар,символлар. Ф.Сафин иҗаты.”Туган җиремә” шигырен өйрәнү.Туган җиргә, туган табигатькә, тирә-юньне булган мөнәсәбәтне сәнгатьчә ачуга багышланган лирик әсәр. М.Галеев иҗаты. “Нигез” повестеннән өзек белән танышу. Әсәрдә сугыш чоры вакытының авырлыкларын сүрәтләү. Геройларга хас булган әдәплелек, үз-үзеңә ышану хисләренең чагылышы. Авторның образлар аша фикер йөртүе.
Жизненный и творческий путь А.Гилязева. Возвращение татарской литературы к национальным художественным традициям: повесть «Өч аршын җир»/ «Три аршина земли» (отрывок). Художественное осмысление национальных черт характера человека, находящегося вдали от Родины. Жизнь и творчество И. Юзеева. Драматическое произведение «Ак калфагым төшердем кулдан» /«Выронили белый калфак из рук». Социально-этическая проблематика в произведении. Изображение человека на чужой земле. Авторские ремарки. Образы, символы. Творчество поэта Фаннура Сафина. Изучение стихотворения «Туган җиремә»/ «Родной земле». Лирические произведения о родине, родной природе как выражение поэтического восприятия окружающего мира и осмысление собственного мироощущения, настроения. Творчество М. Галиева. Фрагментарное ознакомление с повестью «Нигез»/ «Родной очаг». Отражение в повести трудностей военного времени. Нравственная стойкость, чувство собственного достоинства, свойственные героям. Образное мышление автора. Проектная работа «Моя малая Родина»

6.Яхшылык җиңә.Добро побеждает.

Ф.Хөснинең тормыш юлы һәм иҗаты. “Сөйләнмәгән хикәя” хикәясендә” баланың сугыш чоры вакыйгаларын аңлавы. Р.Хафизова иҗаты. “Әти кайткан көн” хикәясендә сугыш чоры балаларының психологиясе. Ф.Яруллин иҗаты. “Ак төнбоек” хикәясендә дуслык проблемасының яктыртылуы, кешенең үз кыланышларына җаваплы булу темасының бирелеше. Р.Корбан иҗаты.”Ярдәм итик” шигырендә табигать һәм кешенең үзара мөнәсәсбәтләре. Р.Галиуллинның “Биш икеле” хикәясендә бала психологиясенең үзенчәлекле бирелеше
Жизнь и творчество Ф. Хусни Осмысление ребёнком событий войны в рассказе «Сөйләнмәгән хикәя»/ «Нерассказанная история». Жизнь и творчество Р. Хафизовой. Психология детей военных лет в рассказе «Әти кайткан көн»/ «В день возвращения отца» Р.Хафизовой. Творчество Ф.Яруллина. Своеобразное раскрытие проблем дружбы и ответственности человека за свои поступки в рассказе «Ак төнбоек» / «Белый лотос» Ф.Яруллина. Творчество Р.Корбана. Проблема взаимотношений человека и природы в стихотворении «Ярдәм итик» / «Давайте, поможем». Своеобразие изображения детской психологии в рассказе «Биш «икеле»/ «Пять «двоек» Р. Галиуллина. Раскрытие правственных проблем в рассказе «Табыш»/ «Находка» А.Ахметгалиевой.

7. Табигатькә табиб кирәк.Природе нужен врач.

М.Әгъләмов “Каеннар булсаң иде”,”Учак урыннары” әсәрләре белән танышу. М.Әгъләмов иҗатында тарихи истәлекләр проблемасының күтәрелеше, күпкырлы жанр формалары , стиль үзенчәлекләре.З. Мансуровның “ Балык кычкыруы” һәм Х. Ибраһимовның “ “Карач” хикәясендә Кеше һәм табигатьнең үзара мөнәсәбәтләре проблемасы. 7 нче сыйныфта үткәннәрне кабатлау һәм йомгаклау. М.Аглямов. «Каеннар булсаң иде» / «Как березы», «Учак урыннары» / «Места костров». Проблема «исторической памяти». Многообразие жанровых форм, стилевых черт в творчестве М.Аглямова. Проблемы взаимоотношения человека и природы в стихотворении «Балык кычкыруы»/ «Крик рыбы» З. Мансурова и в рассказе «Карач»/ «Ворон» Х. Ибрагима Повторение и обобщение изученного в 7 классе. Повторение. Тест

8 класс

Тарих китабында безнең өчен бик күп хәтирәләр саклана/Память о прошлом.

Предания «Сихерче кыз»/ «Колдунья» (Татарское народное предание) «Гали тугае»/ «Пойма имени Гали» (Татарское народное предание) «Моргана» (Средневековое европейское предание) и др. Легенда «Зөһрә кыз»/ «Девушка Зухра» (татарская легенда).

Тест

Фольклор жанрлары буларак риваятьләр, аның ничек барлыкка килүе. Риваять төрләре.

Тарихи риваятьләр. *Татар халыкының “Сихерче кыз” риваяте.* Әсәрдә Казан образының бирелеше, тарихы. Әлеге риваятькә хас әкияти алымнар *(1 сәгать).*

Топонимик риваятьләр. Татар халкының “Гали тугае” риваяте. Урта гасыр Европа халкының “Моргана”риваяте. *Шәһәр, авыл, тау һәм елга атамаларының килеп чыгышы (2 сәгать).*

Легендалар. Аның төрләре. Легенданың риваятьтән аермалы яклары.

Татар халкының «Зөһрә кыз» легендасы. Легендада Зөһрә образының бирелеше. Әсәрдә хыял мотивлары, аның кеше язмышын ачудагы роле. Әсәрдә гаиләдәге мөнәсәбәтләрнең бирелеше *(1 сәгать).*

Музыка уен кораллары, аларның халык тормышындагы роле *(1 сәгать).*

I. Без тарихта эзлебез/ Следы в истории.

Путевые заметки. Ознакомление учащихся с содержанием рисале «Ибн Фадланның 921-922 елларда Болгар дәүләтенә сәфәре вакытында язылган сәяхәтнамәсе» / «Повествование о путешествии Ахмеда Ибн Фадлана, написанное во время поездки в 921-922 годах в Булгарское государство»).

Жизнь и творчество Ф. Карими. Фрагментарное ознакомление с путевыми заметками «Аурупа сәяхәтнамәсе» / «Путешествие в Европу».

Творчество Г. Тукая. Воспевание родной земли в стихотворении «Пар ат» / «Пара лошадей». Сказочное воссоздание поездки в Казань. Лексические и фонетические средства художественной речи.

Сочинение на тему «Минем яраткан шагыйрем»/ «Мой любимый поэт».

Творческое наследие художника и скульптора Б. Урманче. «Триптих». Творчество Н. Назми. Чтение отрывка из повести «Агыйделдә – ак пароход» / «Белый пароход на реке Белой».

Повторение. Тест.

Тарихи ядкарьләр буларак сәяхәтнамә һәм елъязма жанрлары. Ибне Фадлан – Х гасырның беренче яртысында яшәгән гарәп сәяхәтчесе. Ибн Фадланның 921 – 922 нче елларда Болгар дәүләтенә сәфәре вакытында язылган сәяхәтнамәсе. Болгар дәүләтенең ил тарихындагы роле. Ил башлыгы Алмыш хан *(1 сәгать).*

Фатих Кәрими. Әдип һәм журналист тормышы һәм иҗат юлы. Аның Европа илләренә сәяхәте, бу сәяхәтнең максаты. «Аурупа сәяхәтнамәсе» әсәреннән өзек. Европа илләрендәге культура учаклары, Петербург китапханәсе турында мәгълүмат. «Аурупа сәяхәтнамәсе»нең әдәби роле *(1 сәгать).*

Миргазиян Юныс. Язучының тормыш юлы, иҗаты турында белешмә. Татар әдәбиятында диңгезчелек (маринистика) жанрына нигез салуы. Язучының “Су” хикәясе *(1 сәгать).*

Әдәбият теориясе. Тарихи роман турында төшенчә (1 сәгать).

Тарихи һәйкәл буларак **Казан Кремле**, аның төзелү тарихы. Кремльнең бүгенге торышы.

Габдулла Тукай. Язучының 1895 нче елда Җаек (Уральск) шәһәренә китүе. Анда Тукайның җәмәгать эшлеклесе, журналист, тәрҗемәче һәм шагыйрь буларак формалашуы. 1907 нче елда кире Казанга кайтуы. Шагыйрь иҗатының Казан чоры. Казанда аралашкан дуслары, балалар әдәбиятына һәм халык әдәбиятын өйрәнүгә керткән өлеше, театр эшчәнлегенә игътибары, сәяхәтләре, иҗтимагый эшчәнлеге. “Әл-ислах” газетасындагы эшчәнлеге. Габдулла Тукайның “Пар ат” шигыре. Аның язылу тарихы. “Пар ат” шигыренең лирик герое, аның кичерешләре, өметләре. Пар ат образының символикасы. Табигать, кучер образларының бирелеше, мәгънәләре *(2 сәгать).*

Бакый Урманченың “Пар ат” шигыренә иллюстрациясе. Картинада Габдулла Тукай шигырендә сурәтләнгән вакыйганың бирелеше.

Габдулла Тукай исемендәге Дәүләт премиясе. Премиянең беренче лауреатлары.

Күренекле рәссам, сынчы **Бакый Урманченың** (1897 – 1990) тормышы. Ул тудырган скульптур портретлар, картиналар *(1 сәгать).*

Нәҗар Нәҗми. Шагыйрьнең тормыш һәм иҗат юлы. Аның Тукай шәкерте булуы, аның идеяләрен үстерүе. Н.Нәҗми иҗат иткән әсәрләрдә Тукай образының бирелеше, мәгънәсе. Шагыйрьнең «Татар теле» әсәрендә Тукай традицияләрен дәвам итүе. Н.Нәҗминең Бөек Болгарга сәфәре турындагы “Агыйделдә ак пароход” әсәреннән өзек. Әсәрдә сурәтләнгән “түгәрәк өстәл”, анда катнашкан язучылар. Әсәрнең әдәби мәгънәсе, кыйммәте *(1 сәгать).*

II. Онытылмас еллар/ Незабываемые годы.

Жизнь и творчество Ф. Карима. Изучение произведений поэта «Ант»/ «Клятва», «Кыңгыраулы яшел гармун» / «Зеленая гармонь с колокольчиком». Патриотизм в поэзии периода Великой Отечественной войны. Картины природы, их роль в усилении психологизма.

Творчество Т. Миңнуллина. Образ поэта М.Джалиля в драме «Моңлы бер җыр» / «У совести вариантов нет» (отрывок). Память о М.Джалиле. Памятник поэту в Казани и барельеф его соратникам.

Чтение писем военных лет. Военная тематика в литературе разных народов.

Творчество киргизского писателя Ч. Айтматова. Система образов, проблема смысла жизни человека в повести «Анам кыры»/ «Материнское поле».

Гариф Ахунов. “Замандашлар портреты” әсәреннән өзек. Язучының әсәрдә рәссам Виктор Куделькинның иҗатын яктыртуы, аның картиналары турында уйланулары. Рәссам иҗатында М.Җәлил образы, аның бирелеше, иҗатчының халык язмышының кискен дәверләрен полотнода сурәтләве. В.Куделькинның “Билгесез биеклектә” картинасы, Бөек Ватан сугышы *(1 сәгать).*

Сугыш турындагы җырлар. Роберт Әхмәтҗановның “Озатып вокзаллар каршында…” (“Солдатлар”) шигыре. Сугышка баласын озаткан Ана образы. Татар халкының “Герман көе” җыры. Музыка сәнгатенең матур әдәбият белән тыгыз бәйләнештә булуы һәм бер-берсенә йогынтысы *(1 сәгать).*

Фатих Кәримнең тормышы, иҗаты. Аның иҗатында сугыш темасы, образларның бирелеше. Шагыйрьнең “Ант” шигыре, «азатлык» һәм «явызлык» проблемалары. “Кыңгыраулы яшел гармун” поэмасы, андагы образлар системасы. Гармун һәм җыр образының роле. Әлеге лирик әсәрләрдә сугыш проблемасының бирелеше *(3 сәгать).*

Туфан Миңнуллин. Күренекле драматург, язучы, публицист һәм җәмәгать эшлеклесенең тормышы һәм иҗаты. “Моңлы бер җыр” драмасы. Әсәрдә М.Җәлил образының бирелеше, аның тоткынлыктагы тормышы. Драмада фәлсәфи мотивлар, фантастик алымнарның роле. Т.Миңнуллинның “Моңлы бер җыр” публицистик драмасы турында белешмә *(2 сәгать).*

Казанда Муса Җәлил һәйкәле һәм җәлилчеләргә куелган барельефлар.

Марсель Сәлимҗанов. Режиссёрның тормышы, иҗаты. Аның татар профессиональ театрының, милли драматургиянең үсешенә керткән өлеше.

Ринат Таҗетдинов. Халык артистының тормышы һәм иҗаты, ул тудырган онытылмас образлар *(1 сәгать).*

Фронт хатлары, аның халык тормышындагы роле. Муса Җәлилнең кызы Чулпанга язган хаты, Фәтих Кәрим хатлары. Татар әдәбиятында эпистоляр жанр.

Әдәбият теориясе. Эпистоляр жанр турында төшенчә (1 сәгать).

Мостай Кәрим. Шагыйрь һәм язучының тормышы, иҗаты. “Билгесез солдат” шигыре. Шигырьдә билгесез солдат образы. Лирик геройның кичереше, шәхесләр язмышы *(1 сәгать).*

Чыңгыз Айтматов. Әдип турында белешмә. Аның “Анам кыры” әсәре. Әсәрдә Тулганай, Җир-ана образлары. Җыелма Җир-ана образына салынган мәгънә. Авторның сугыш турындагы уйланулары. «Анам кыры» повесте турында белешмә *(1 сәгать).*

Бүлектә үтелгәннәрне гомумиләштереп кабатлау *(1 сәгать).*

III. Әтинең зур бүреге иртә киелде/ Рано повзрослели.

Творчество К. Булатовой. Изображение судьеб детей военных лет в стихотворении «Башым иям»/ «Преклоняю голову» К. Булатовой.

Изображение памяти военных лет в стихотворении «Җиңү көне» / «День победы» Н. Ахмадиева.

Клара Булатова. Шагыйрә турында белешмә. “Башым иям” шигыре, сугыш афәтенең шагыйрәнең балачагына тәэсире, хатирәләрендә калдырган эзе *(1 сәгать).*

Нур Әхмәдиев. Язучы иҗаты турында белешмә. “Җиңү көне” шигыре. “Минем туган көнем” хикәясе *(2 сәгать).*

Факил Сафин. Язучының тормыш юлы, иҗаты турында белешмә. “Тулганай” әсәреннән өзекләр. Тулганай образы, аның әсәрдәге башка образларны ачудагы әһәмияте. Әсәрдә кешелеклек, шәфкатьлелек проблемалары *(2 сәгать).*

Разил Вәлиев. Тормышы һәм иҗади эшчәнлеге. “Ватаным” шигыре. Сугыш, аның гади халык, балалар җилкәсенә алып килгән авырлыгы *(1 сәгать).*

Бүлектә үтелгәннәрне гомумиләштереп кабатлау *(1 сәгать).*

IV. Ана-изге, Ана-бөек, ана-дан! Аңлар өчен йөрәгенең олылыгын, туу кирәк кайчак безгә яңадан!/ Образ матерей в литературе.

Жизнь и творчество Ш. Камала. Анализ новеллы «Буранда»/ «В метель». Эмоциональная насыщенность текста: средства и приемы. Особенности композиции.
Жизнь и творчество С. Хакима. Сокровенные пожелания в стихотворении «Җырларымда телим…»/ «Желаю в песнях…». Лиризм и социально-философское осмысление национальных историко-культурных традиций в творчестве поэтов старшего поколения. Стихотворения «Әнкәй» / «Мамочка» Р. Миннуллина, «Су буеннан әнкәй кайтып килә»/«Мама возвращается с реки» М. Галиева.
Творчество Ф. Садриева. Нравственная проблематика: отрывок из романа «Таң җиле» / «Утренний ветер». Образ Нуриасмы.

Аңлар өчен йөрәгенең олылыгын,
Туу кирәк кайчак безгә яңадан!

Шәриф Камал. Әдипнең тормышы, иҗаты турында кыскача мәгълүмат. “Буранда” новелласы. Төп геройның язмышы. Аның эчке дөньясы, күңел халәте. Психологик алымнар. Әсәрдә Ана образына хас сыйфатлар.

Әдәбият теориясе. Әдәби деталь. Матур әдәбиятта психологизм. Новелла турында төшенчә (2 сәгать).

Ибраһим Салахов. Язучының тормышы һәм иҗаты. Репрессияләнгән әдипләр язмышы. “Халык дошманы” төшенчәсе. “Ана тавышы” хикәясе (“Колыма хикәяләре” циклыннан). Ялгыз ананың аяныч язмышы, кичерешләре. Автор әйтергә теләгән фикер *(2 сәгать).*

Сибгат Хәким. Шагыйрьнең тормыш юлы**,** иҗаты турында мәгълүмат. Иҗатында яктырткан темалар. “Әнкәй” шигырендә Ана образына хас сыйфатлар. Лирик геройның хис-кичерешләр бирелеше. Сагыну хисе. “Җырларымда телим” шигыре. Шигырьнең эчтәлеге, поэтик яңгырашы, сурәтләү чаралары. Шигырьдә күтәрелгән проблемалар *(2 сәгать).*

Роберт Миңнуллин. Әдипнең тормыш юлы, иҗаты. Әдәбиятка булган мәхәббәте. Иҗатында яктыртылган темалар. “Әнкәй” шигыре. Ана образының бирелеше. Лирик геройның уйлары, кичерешләре *(1 сәгать).*

Марсель Галиев. Шагыйрьнең тормыш юлы, иҗаты турында мәгълүмат. “Су буеннан әнкәй кайтып килә” шигыре. Шигырьдә ана образы. Лирик геройның туган ягы турында хис-кичерешләре. “Кабатланмас әкият” шигыре. Хыялда туган авыл күренеше. Балачакка кайту теләге, лирик геройның хис-кичерешләре. Ана образының бирелеше **Луиза Батыр-Болгари.** Композиторның тормыш юлы, иҗаты *(2 сәгать).*

Шәриф Хөсәенов. Әдипнең тормыш юлы һәм иҗаты турында мәгълүмат. Беренче драмалары турында белешмә. “Әниемнең ак күлмәге” (“Әни килде”) драмасы. Драмада ана образының бирелеше. Ананың язмышы, балаларына булган мәхәббәте. Автор әйтергә теләгән фикер. Шәриф Хөсәеновның “Әниемнең ак күлмәге” (“Әни килде”) драмасы турында. Драманың татар әдәбиятында тоткан урыны. Ана образы турында мәгълүмат. Аналар һәм балалар проблемасы *(2 сәгать).*

Фоат Садриев. Әдипнең тормыш юлы, иҗаты турында белешмә. “Таң җиле” романы. Романда бирелгән образларның язмышы, ана (Нуриәсма) образының бирелеше. Нәсимә белән Фәритнең үз-үзләрен тотышы, уллары Маратның авылда терелүе, сөйләшә башлавы, дуслар табуы. Авторның әйтергә теләгән фикере *(3 сәгать).*

Бүлектә үтелгәннәрне гомумиләштереп кабатлау *(1 сәгать).*

VI . Көлсәң – көл, еласаң – ела!/ Юмор.
Жизнь и творчество Г. Камала. Конфликт в комедии Г. Камала «Банкрот». Просветительские идеи, комические средства.
Жизнь и творчество Г. Афзала. Особенности писательской карьеры в рассказе «Юл газабы» / «Страдания в пути».

Беренче сатирик журналлар. Беренче сатирик журналлар турында белешмә. Вакытлы матбугатны башлап җибәргән шәхесләр.

Әдәбият теориясе. Сатира турында төшенчә (1 сәгать).

Галиәсгар Камал. Әдипнең тормыш юлы, иҗаты, татар әдәбиятында тоткан урыны. **“Банкрот” сатирик комедиясе.** Сиражетдин Туктагаевның тормыш, көнкүреше, уйлаган хәйләсе. Тирә-юньдәге образларның үз-үзләрен тотышы. Галиәсгар Камалның “Банкрот” комедиясе турында белешмә. Әсәрнең сәхнә тарихы. Әдип тарафыннан күтәрелгән проблема.

Әдәбият теориясе. Конфликт турында төшенчә. Сарказм. Проза әсәрләрендә сатира (2 сәгать).

Гамил Афзал. Әдипнең тормыш юлы, иҗаты турында кыскача мәгълүмат. Юмор-сатира өлкәсендә тоткан урыны “Юл газабы” хикәясе. Хикәяләүче авторның язмышы турында белешмә. “Тәвәккәл әби” шигыре. Әбинең аянычлы язмышы, эш-гамәлләре. Шигырьнең эчтәлеге, поэтик яңгырашы. Автор идеясе. Сурәтләү чаралары. Шигырьдә күтәрелгән проблемалар.

Әдәбият теориясе. Сатирик шигырь. Ирония турында төшенчә (2 сәгать).

Зәки Нури. “Пародия”. Пародиянең язылу стиле. Пародиягә салынган эчтәлек. Төрле шәхесләргә багышланган эпиграммалар. Эпиграммаларда сарказм.

Әдәбият теориясе. Пародия турында төшенчә. Эпиграмма (1 сәгать).

Бүлектә үтелгәннәрне гомумиләштереп кабатлау *(1 сәгать).*

VII. Даһи гомере- халык хәтерендә!/ Великие дети народа.

Жизнь и творчество Р. Хариса. Величие души человека, философский подтекст стихотворения «Ике гөл»/ «Два цветка». Творчество актрисы Г. Кайбицкой. Ее жизненный путь. Образа актрисы в документальной повести «Артистка» / «Актриса» Ф. Аглии. Творчество Р. Батуллы. Своеобразие образа легендарного танцора Рудольфа Нуриева в произведении «Бию» / «Танец» (отрывок).

Ренат Харис. Шагыйрьнең тормыш юлы, иҗаты турында белешмә. “Гармунчы” поэмасы. Поэманың эчтәлеге. Лирик геройның бирелеше. Поэмада кулланылган сурәтләү чаралары. Гармуннан чыккан көйләрнең сурәтләнеше. “Ике гөл” шигыре. Шигырьнең идеясе, төзелеше. Шигырьгә салынган мәгънә. Автор әйтергә теләгән фикер *(2 сәгать).*

Зөлфәт. Әдипнең тормыш юлы, иҗаты турында белешмә. Юмор-сатира өлкәсендә ирешкән уңышлары. “Шигырем – ачык!” ,“Шундый чагы әле җанымның” шигырьләре. Аларда лирик геройның хис-кичерешләре. Әдип шигыренә хас үзенчәлекләр.

Әдәбият теориясе. Документаль повесть жанры (2 сәгать).

Галия Кайбицкая. Актрисаның тормыш юлы турында белешмә. Татар музыка сәнгатен һәм операсын үстерүгә керткән өлеше *(1 сәгать).*

Рабит Батулла. Әдипнең тормыш юлы, иҗаты турында белешмә. Төрле жанрларда иҗат итүе. “Бию” кыйссасы. Рудик белән бәйле, госпитальдә булган көлкеле вакыйганың әдәби гәүдәләнеше. Яшь талантның беренче уңышы *(2 сәгать).*

Бүлектә үтелгәннәрне гомумиләштереп кабатлау *(1 сәгать).*

VIII. Табигатьнең дә җаны, рухы бар/ Природа одушевленная.

Жизнь и творчество А. Халима. Изображение суровых военных лет и судеб детей в повести «Өч аяклы ат» / «Трёхногая кобыла».
Творчество К. Каримова. Реалистическая основа истории в рассказе «Тимергали бабай хикәяте» /«Рассказ Тимергали бабай».

Айдар Хәлим. Әдипнең тормыш юлы, иҗаты турында белешмә. “Өч аяклы ат” повесте. Әсәрнең эчтәлеге. Кәбирнең язмышы, атка мөнәсәбәте. Аның тирәсендә булган башка геройларның үз-үзләрен тотышы. Ат образының бирелеше *(3 сәгать).*

Гарәфи Хәсәнов. Әдипнең тормыш юлы, иҗаты турында белешмә. “Беренче күк күкрәү” хикәясе. Язгы табигать күренешенең сурәтләнеше. Геройның язгы табигать турында уйлары, хис-кичерешләре. Беренче күк күкрәү мизгелләренең тасвирланышы *(2 сәгать).*

Камил Кәримов. Әдипнең тормыш юлы, иҗаты турында белешмә. “Тимергали бабай хикәяте” хикәясе. Хикәянең эчтәлеге. Авторның Сабантуй бәйрәмен тасвирлау үзенчәлеге. Заманга хас булган атрибутларның бирелеше (кулъяулык бирү, аулак өй күренеше һ.б.) *(1 сәгать).*

“Ялкын” журналы. Журналның тарихы. Журнал рубрикалары. Мәкаләләрнең эчтәлеге *(1 сәгать).*

Ел дәвамында үтелгәннәрне гомумиләштереп кабатлау *(1 сәгать)*

9 класс

Сүз көче Сила слова.

Дастаннар турында төшенчә бирү. “Идегәй” дастаныннан өзек.Кыскача эчтәлеге, күтәрелгән проблема, төп геройлар, сәнгать үзенчәлекләре.Әңгәмә өчен тема: геройлар: милли гомумкешелек сыйфатлары. Кол Галинең “Кыйссаи Йосыф” поэмасы- Болгар-татар әдәбиятының (XII- XIII гасырның беренче яртысы) язма истәлеге. Зирәклелеккә, матурлылыкка, кеше хисләренең куәтлегенә дан җырлау. Кабатлау.

Краткое содержание, проблематика, основные герои и художественные особенности дастана «Идегей» (в сокращении). Тема для обсуждения. Герои эпоса: национальные и общечеловеческие черты. Поэма Кул Гали «Кыйссаи Йосыф» / «Сказание о Йусуфе» — письменный памятник Булгаро-татарской литературы (XII — первая пол. XIII вв.) Воспевание мудрости, красоты, величия чувств человека.

Урта гасыр татар әдәбиятында мәхәббәт сюжетлары Любовные сюжеты в средневековой татарской литературе

Төрки- татар әдәбияты вәкилләре. Сәиф Сарай иҗаты. “Сөһәйл вә Гөлдерсен” дастаныннан өзек белән танышу.

Тюрко-татарская литература: основные представители. Творчество Саифа Сараи. Знакомство с отрывком из дастана “Сөһәйл вә Гөлдерсен”/ “Сухайль и Гульдурсун”

Татар әдәбиятында хатын-кыз образлары. Женские образы в татарской литературе.

Г.Кандалый “Сәхипҗамал” поэмасы, Р.Фәхретдин “Әсма , яки гамәл вә җаза” романыннан өзек, Г.Тукай“ Татар кызларына” шигыре . Ф.Әмирхан “Хәят” повесте, А.Гиләҗев “ Җомга көн кич белән”Р. Мингалим “Сап- сары көзләр”хикәясе. Әсәрләрдә идея-эстетик идеалның чагылышы. Кабатлау.Обзор: поэма Г. Кандалый «Сәхипҗәмалга» / «Сахибзямалу», роман Р. Фахрутдинова «Әсма, яки Гамәл вә җәза» / «Асма, или Деяния и наказание» (отрывок), стихотворение Г. Тукая «Татар кызларына»/ «Татарским девушкам», повесть Ф.Амирхана «Хәят» / «Хаят», А. Гилязева «Җомга көн, кич белән» / «В пятницу, вечером…», рассказ Р. Мингалима «Сап-сары көзләр» / «Золотая осень». Трансформация идейноэстетического идеала.

Татар әдәбиятыннан лирик башлангыч Лирическое начало в татарской литературе.

Татар шигърияте : пейзаж лирикасы: Р.Зәйдулла «Буран» шигыре. И.Иксанова « Тузганак». Гражданлык лирикасы: С.Әхмәтҗанова “Татар акылы”, “Сүнмәс балкыш” шигыре. Фәлсәфи лирика: М.Шабаев “ Корыган имән монологы” М.Мирза . Робагыйлар “Карыйм да бу дөнья ның дүрт ягына”. Мәхәббәт лирикасы: Ф” Җамалетдинова “ Ташлар”, “Кунак көткән көн”. Р.Әхмәтҗанов “ Сандугач керде күңелгә”.

Бүлекне кабатлау. Татарская поэзия: пейзажная лирика (Р.Зайдулла. «Буран» / «Буря», И.Иксанова. «Тузганак» / «Одуванчик»); гражданская лирика (С. Ахметзянова. «Татар акылы» / «Татарская мудрость»); философская лирика (Ф.М. Шабаев. «Карт имән монологы»/ «Монолог старого дуба», М. Мирза. Робагыйлар. «Карыйм да бу дөньяның дүрт ягына… » /Рубаи. «Гляжу я на четыре стороны этого мира»); любовная лирика (Ф. Замалетдинова. «Ташлар» / «Камни», «Кунак көткән көн» / «День ожидания гостей», Р. Ахметзянов. «Сандугач керде күңелгә» / «Душа поет»).

Театр элгечтән башлана «Театр начинается с вешалки».

Татар драматургиясенә нигез салучыларның берсе-Г.Камалның тормыш юлы һәм иҗаты белән танышу.
Г.Камалның “ Беренче театр” комедиясендә төп конфликтлар. Мәгърифәтчелек идеяләре, комик чаралар.
С.Гыйззәтуллина –Волжскаяның сәхнә тормышы, иҗаты.
Х.Мөдәррисованың тормыш юлы һәм иҗаты .Сәнгать кешесе тормышының “Бәйге хакы” повестында чагылыш табуы. Кабатлау.
Жизнь и торчество Г. Камала — одного из основоположников татарской реалистической драматургии.
Основные конфликты в комедии Г. Камала «Беренче театр» /«Первый театр». Просветительские идеи, комические средства.
Сценическое творчество С.Гиззатуллины-Волжской.
Жизнь и творчество Х. Мударрисовой. Жизнь человека искусства в повести «Бәйге хакы» / «Цена счастья».

Укытучы - горур яңгырый! Учитель – звучит гордо!

М.Мәһдиев иҗаты.”Фронтовиклар” романыннан өзек өйрәнү. Лирик чигенүләр. Образлар системасы.
Казан педагогия коллияте турында.
Р. Гаташның остазлар һәм укытучыларга багышланган “ Укытучы”, Л.Шагыйрьҗанның “ Укытучы” шигыре, В. Нуриевның “Инша “ хикәясе белән танышу.
Материалны кабатлау. Тест. Проект эше “ Минем беренче укытучым”.
Творчество М. Магдеева. Фрагментарное изучение романа «Фронтовиклар» / «Фронтовики». Лиризм и орнаментализм в татарской прозе. Лирические отступления. Система образов.
О педколледже в Казани.
Ознакомление со стихотворениями о наставниках и учителях «Укытучы» / «Учитель» Р. Гаташа, «Укытучым» / «Мой учитель» Л. Шагирзяна, и с рассказом «Инша» / «Сочинение» В. Нуруллина.

Проектная работа «Мой первый учитель».

Һөнәрләр күп алар Изобилие профессий.

Х.Сарьян «Әткәм һөнәре». Авторның төп геройны тасвирлау үзенчәлекләре, автор позициясе.
Г.Ахуновның тормыш юлы һәм иҗаты. “Хәзинә” романыннан өзек. Романның төп эчтәлеге. Нефть һәм нефтьчеләр темасының чынбарлыкта сүрәтләнеше.
И.Юзеевның тормыш юлы һәм иҗаты. “Казан каласы- таш кала” өзеген өйрәнү.Шәһәртөзүчеләр һөнәренә әзерләү үзенчәлекләре.
С.Гәрәеваның тормыш юлы. “Сварчик егет” шигырен өйрәнү. Шигырьнең идея-эстетик мәгънәсе.
9 нчы сыйныфта үткәннәрне кабатлау һәм йомгаклау.

Изучение отрывка из повести Х. Сарьяна «Әткәм һөнәре» /«Отцовская профессия». Авторская позиция и особенность изображения главного героя.
Жизнь и творчество Г. Ахунова. Фрагментарное изучение романа «Хәзинә» /«Клад». Основное содержание романа. Реалистичное изображение темы нефти и нефтяников.
Жизнь и творчество И. Юзеева. Фрагментарное изучение поэмы «Таныш моңнар» / «Знакомые напевы». Образы молодого поколения, совместимость выбора профессии с идеалами молодой девушки.
Жизнь и творчество Х. Камалова. Изучение рассказа «Очучы» / «Летчик». Авторская позиция.
Жизнь и творчество М. Маликовой. Изучение отрывка из повести «Казан каласы – таш кала» / «Казань – город белокаменный». Особенности профессиональной подготовки градостроителей.
Биография С. Гараевой. Изучение ее стихотворения «Сварщик». Идейно-эстетический смысл произведения.
Повторение и обобщение изученного в 9 классе.

КАЛЕНДАРЬ-ТЕМАТИК ПЛАН

5 класс

Дә-рес №	Дәрес темасы	Сәгать саны	Укучыларның эшчәнлек төрләре	Үткәрү вакыты	
				План	Факт
1	Татар халык әкиятләре. «Өч кыз» Татарская народная сказка « Три дочери»	1	«Халык авыз иҗаты» схемасы белән эш, дәреслектә, эш дәфтәрендә биремнәр, рус халык авыз иҗаты белән чагыштырып, мисаллар китерү. Әкияттәге уңай һәм тискәре образларны чагыштыру.		
2	Татар халык әкияте «Өч кыз» Татарская народная сказка « Три дочери»	1	«Әкиятләр» схемасы белән эш, дәреслек, эш дәфтәрендә биремнәр эшләү, чылбыр буенча уку, чылбыр буенча сөйләү, җөмләләр төзү. Әкиятне сәхнәләштерү.		
3	“Куркак юлдаш” татар халык әкияте Татарская народная сказка «Пугливый путник»	1	Әкиятне укып чыгу һәм терәк сораулар буенча анализлау, гомумиләштереп, нәтиҗәләр чыгару.		
4	Каюм Насыйри. Тормыш юлы К Насыри.Биография	1	2 бүлекне укып чыгу һәм терәк сораулар буенча анализлау, гомумиләштереп, нәтиҗәләр чыгару.		
5	«Патша белән карт» әкияте «Царь и старик»	1	3 бүлекне укып чыгу һәм терәк сораулар буенча анализлау, гомумиләштереп, нәтиҗәләр чыгару. Халыкның бер вәкиле булган тапкыр карт образы турында сөйләшү.		
6	Габдулла Тукай. «Су анасы» әкият-поэма Габдулла Тукай «Водяная» сказка-поэма	1	Әкияттәге уңай һәм тискәре образларны табу, аларга хас сыйфатларны билгели белү. Әдип турында мәгълүмат бирү.		

7	Борын-борын заманда... Древние времена	1	Бәйләнешле сөйләм телен үстерү, белемнәрне тикшерү.		
8	«Әкият» курчак театры «Сказка» кукольный театр	1	Бәйләнешле сөйләмтелен үстерү, белемнәрне тикшерү.		
9	Адлер Тимергалин “Сәер планета” Адлер Тимергалин «Странная планета»	1	Әңгәмә, сәнгатьле уку. Бирелгән билгеләмәләргә нигезләнеп, нәтиҗә ясау. Үз фикереңне әйтә белергә өйрәнү.		
10	Рудольф Эрих Распе «Сигез аяклы куян». Белемгә омтылу. «Мөхәммәдия» мәдрәсә Рудольф Эрих Распе «Зайчик с восьми ногами», Медресе «Мухаммадия»	1	Әкиятне уку, дәреслек, эш дәфтәрендә биремнәр эшләү, әкият-поэмада әкияткә хас сыйфатларны табу.		
11	Мөхәммәдия» мәдрәсәсе Медресе «Мухаммадия»	1	Рәсемне аңлау, төп детальләргә игътибар итеп, аның эчтәлеген сөйләтү, нәтиҗә ясау.		
12	Казанның Татар укытучылар мәктәбе Казанская татарская учительская школа	1	Әкият-пьесаны сәнгатьле итеп уку, аңлаганны сораулар ярдәмендә тикшерү, анализлау.		
13	Гаяз Исхакый турында белешмә Биография Гаяза Исхаки	1	Яңа материал белән танышу, укытучының кереш сүзе, укылган текст буенча фикер алышу.		
14	Дәрдемәнд . Дәрдемәнднең «Кил, өйрән...» шигыре. Дардманд. Стихотворение “Иди ,учи”.	1	Хикәяне уку, сүзләрне аңлату, сораулар буенча төп фикерне табу, нәтиҗә ясау, шигырьне тәрҗемә белән уку.		
15	Габдулла Тукайның «Исемдә калганнар» әсәре Габдулла Тукай “Воспоминания”	1	Хикәяне уку, сүзләрне аңлату, сораулар буенча төп фикерне табу, нәтиҗә ясау.		
16	Габдулла Тукайның “Исемдә калганнар” әсәре Габдулла Тукай “Воспоминания”	1	Хикәяне уку, сүзләрне аңлату, сораулар буенча төп фикерне табу, нәтиҗә ясау.		
17	“Салават күпере” журналы Журнал «Радуга»	1	Сайлап алып уку, укыганны анализлый белү, үз фикереңне тексттан дәлилләр табып исбатларга өйрәнү, белемнәрне тикшерү. “Салават күпере” журналы турында сөйләшү, диалогик сөйләм		
18	Гадел Кутуйның тормышы һәм иҗаты “Рөстәм маҗаралары” әсәре Жизнь и творчество Аделя Кутуя "Приключения Рустама"	1	Укучылар үзләре уйлап язган яки башка авторларныкы бул-ган, тәрҗемә иткән әкият һәм фантастик әсәр-не китапчык итеп, рәсемнәр б-н бизәп, сый-ныфташларына тәкъдим итәләр.		
19	Муса Җәлилнең тормышы һәм иҗаты “Сагыну” шигыре Жизнь и творчество Мусы Джалиля Стихотворение” Тоска"	1	Уку, эчтәлеге буенча фикер алышу, мәкальләр уку, рәсемнәр күзәтү. Төрле биремнәр эшләү.		

20	Нәҗип Җиһановның иҗаты. «Алтынчәч» либреттосы Творчество Назиба Жиганова. " Алтынчәч " либретто	1	Китаптагы текст белән танышу, уку, укытучының истәлекләр белән таныштыруы. Опера, либретто төшенчәләре аңлату		
21	Муса Җәлил исемендәге Татар дәүләт академия опера һәм балет театры Татарский государственный академический театр оперы и балета им. Мусы Джалиля	1	Театр, балет, опера сәнгате белән әдәбиятны бәйләп өйрәнү. Муса Җәлил исемендәге Татар дәүләт академия опера һәм балет театры турында дәреслектәге белешмә һәм өстәмә материаллар аша танышу.		
22	Фатих Кәримнең тормыш юлы һәм иҗаты. «Кыр казы» шигыре. Ф. Кәрим "Сөйләр сүзләр бик күп алар" шигыре Жизнь и творчество Фатиха Карима. Стихотворение «Полевой гусь". Стихотворение Ф. Карима "Они говорят много слов"	1	Фатих Кәримнең тормыш юлы һәм иҗаты турында белемнәрне үзләштерү. Шигырьләрне тәрҗемә белән уку. Аларда Туган илне саклау, ярату хисләренең салынган булуын аңлау.		
23	Ш.Галиевның тормыш юлы һәм иҗаты "Аталы-уллы солдатлар" әсәре Биография и творчество Ш. Галиева. Произведение "Аталы - уллы солдатлар"	1	Язучы иҗатына күзәтү ясау,әсәрен укып, ярдәмче сорауларга нигезләнеп, аңа бәя бирү.		
24	Нәби Дәүлинең тормышы, иҗаты. «Бәхет кайда була?» шигыре Жизнь и творчество Наби Даули. Стихотворение "Где счастье?	1	Шагыйрь Нәби Дәүлинең тормыш юлы һәм иҗатытурында белемнәрне үзләштерү. Нәби Дәүлинең«Бәхет кайда була?»шигырендә бәхет эзләү һәмтабу кебек фәлсәфи мәсьәләнең чишелешен күзәтү. Лирик герой өченбәхетнең үзе яшәгән җирдә булуын аңлау. Теоретик төшенчә белән танышу		
25	Фатих Хөснинең «Чыбыркы» хикәясенең сюжеты, геройлары. Рассказ Фатиха Хусни «Кнут» сюжет, герои.	1	Хикәядә малайның үз эшләре өчен җавап бирүен күрү. Авторның бала психологиясен ачу үзенчәлеген үзләштерү. Теоретик төшенчә белән танышу (Сюжет, сюжет элементлары:экспозиция,төенләнеш,вакыйгаларүстерелеше, кульминация,чишелеш).		
26	Ф.Садриев "Көнбагыш чәчәге" хикәясе. Рассказ Ф. Садриева "Подсолнух".	1	Укыганны гомумиләштерә,нәтиҗә ясый, иң мөһим мәгълүматны аерып ала белү.		
27	Әнвәр Рәшитов "Кояшлы ил- бәхет иле" шигыре Анвар Рашитов стихотворение "Солнечная страна - страна счастья"	1	Балаларда бәхетнең кадерен белеп яшәү хисләрентәрбияләү.		
28	Мәгъсүм Хуҗинның «Туган көн» хикәясе Рассказ «День Рождения " Магсума Хузина	1	Укучыларда эстетик зәвык тәрбияләү.Әсәрдәге вакыйгалар аша балаларда җаваплылыкхисләре тәрбияләү. Олыларга игътибарлы булырга өйрәнү.Кешеләрнең күңелен күтәрү - зур бәхет булуын ачыклау.		
29	Равил Фәйзуллинның тормышы, иҗаты. «Табигать	1	Текст укыганда, кирәкле мәгълүматны аерып алу,системага салу. Сорауларга дөрес		

	кочагында» шигыре Жизнь и творчество Равиля Файзуллина. Стихотворение "В объятиях природы"		җавап бирү. Шигырьдә табигатьне саклау, аны ярату хисләре өстенлек итүен ачыклау.		
30	Мөдәррис Әгъләмовның тормыш юлы һәм ижаты. «Матурлык минем белән» шигыре Жизнь и творчество Мударриса Аглямова. Стихотворение "Красота со мной"	1	Лексиканы сөйләм телендә куллану, сорауларга дөрес җавап бирү. Матурлыкны табигатьтән эзләү мотивын аңлау. Табигатьнең кешеләргә мәрхәмәтле булуына, аны сакларга кирәклегенә төшенү.		
31	Рәссам Иван Иванович Шишкин иҗаты .” Шишкин картиналарында туган як табигате ” Творчество художника Ивана Ивановича Шишкина. "Шишкин в картинах «Природа родного края ”	1	Парларда үзәйтү. Аның Татарстан белән бәйле язмышын өйрәнү. Һәр ел фылының булуын белү.		
32	Татарстанның атаклы рәссамнары. Проект эше. Знаменитые татарские художники. Проектная работа	1	Командалап эшләү, китапчыклар, буклетлар яки плакатлар ясау, аларны тәкъдим итү.		
33	Л.Леронның тормыш юлы һәм ижаты . “Пирамида” шигыре. Жизнь и творчество Л. Лерона. Стихотворение "Пирамида".	1	Текст укыганда, кирәкле мәгълүматны аерып алу, системага салу. Сорауларга дөрес җавап бирү.		
34	Шәүкәт Галиевның «Ул кем?» «Әлләкем» шигырьләре Шаукаи Галиев. Стихотворения ”Кто он?”, “Кто-то” Уйныйк та көлик! Поиграем. Посмеемся!	1	Текст укыганда, кирәкле мәгълүматны аерып алу,системага салу. Сорауларга дөрес җавап бирү.Шагыйрьнең табышмак, юмористик шигырьләрендә бала хисләренең ачылышын аңлау.		
35	Минем яраткан әсәрем Мое любимое прозведение 5 нче сыйныф материалын кабатлау һәм гомумиләштерү. Повторение и обобщение материала 5-го класса	1	Командалап эшләү, китапчыклар, буклетлар яки плакатлар ясау, аларны тәкъдим итү. Сорауларга дөрес җавап бирү.		

6 класс

№	Тема	Сәг.са	Укучыларның эшчәнлек төрләре	Үткәрү вакыты	
				план	факт

		ны			
1.	Халык авыз иҗаты жанры: мифлар. Жанр устного народного творчества: мифы.	1	Мифларның килеп чыгышы, классификациясе. Схема белән эш. Төрле халыкларда мифлар .Происхождение,классификация мифов. Работа по схеме. Мифы разных народов.		
2.	«Шүрәле», «Су иясе», «Өй иясе», «Дедал белән Икар», “Албасты” мифлары. Рабит Батулланың “Албасты” пьесасы. “Шурале», «Водяная», «Домовой», “Дедал и Икар”, "Демон". Пьеса Рабита Батуллы “Демон”	1	Мифларны өйрәнгән галимнәр. Язучылар иҗатында мифик геройлар. Рус, грек мифлары беләнчагыштыру. Рабит Батулланың “Албасты” пьесасы.Әдәбият теориясе.Миф.Мифик геройлар. Ученые изучившие мифы. Мифические герои в творчестве писателей. Сравнение с русскими, греческими мифами. Пьеса Рабита Батуллы “Демон”. Теория литературы.Миф.Мифические герои.		
3.	Мәкальләр һәм әйтемнәр. Пословицы и поговорки.	1	.Мәкальнең акыл бирү, сөйләмне матурлау өчен кулланылуы. Мәкальләрнең тематикасы. . Әдәбият теориясе. Мәкаль, әйтем. Пословица используется для придания рассудка, улучшения речи. Тематика пословиц. Теория литературы. Пословица, поговорки.		
4.	Халык җырлары. Народные песни.	1	“Көзге ачы җилләрдә” . “Кәрия-Зәкәрия” җыры. . Йола бәйрәмнәреннән Сөмбелә бәйрәме. Чуваш халык бәйрәме Чуклеме. Тарихи җырлар. Әдәбият теориясе. Халык җырлары. Халык җыры жанрлары. Йолалар, йола җырлары. "Осенние холодные ветра". Песня” Кария-Закария". Виды народных песен: исторические песни,обрядовые песни, игровые песни. Чувашский народный праздник Чуклеме. Теория литературы.. Жанры народной песни. Обряды, обрядовые песни. Исторические песни. Игровые песни.		
5.	Шигърияттә халык көе. Г.Тукайның “Туган тел” “Туган авыл” шигыре. В поэзии народная мелодия. Стихотворение Г. Тукая “Туган тел” “Туган авылы”.	1	Шагыйрьләрнең кайбер шигырьләре халык тарафыннан көйгә салынуы. Г.Тукайның “Туган тел” шигырен уку.Аның төрле телләргә тәрҗемә ителүе. Некоторые стихи поэтов были исполнены народом. Стихотворение Г. Тукая “Родной язык”. Его перевод на разные языки.		
6.	Композитор А.Монасыйпов . Татарстан Республикасы Дәүләт Гимны. Композиторе А. Монасипове. Государственный Гимн Республики Татарстан.	1	Кешенең балачагы үткән туган якның кадере. Татарстан Республикасы Дәүләт Гимнын өйрәнү. Кабатлау. Тест. Краткая справка о композиторе А. Монасипове. Государственный Гимн Республики Татарстан. Детство человека-это ценность родного края. Изучение государственного гимна Республики Татарстан. Повторение.. Тест.		

7.	Нәкый Исәнбәт. “Өч матур сүз” шигыре. Наки Исанбат. Стихотворение” Три красивых слова".	1	Язучы турында кыскача белешмә. Әти-әни, туган илнең кадере. Шигырьдәге лирик герой. Шигырьнең диалог формасында язылуы. Шигырьнең Г.Тукайның “Туган тел” шигыре белән аваздашлыгы.Әдәбият теориясе. Лирик герой. Сынландыру. Краткая справка о писателе. Родители, дорогая Родина. Лирический герой в стихах. Запись стихотворения в форме диалога. Созвучие стихотворения Г. Тукая со стихотворением "Туган тел".Теория литературы. Лирический герой.		
8.	Мәҗит Гафури. “Әтәч белән сандугач”мәсәле. Мазит Гафури. Поговорка”петушок и Соловей	1	Изучение нового материала. Работа с книгой. Самостоятельная работа. Коллективное обсуждение. Яңа материалны өйрәнү. Китап белән эшләү. Мөстәкыйль эш. Күмәк фикер алышу.		
9.	Габдулла Тукай. “Шүрәле” әкият-поэмасы. Габдулла Тукай. Сказка-поэма” Шурале"	1	Изучение нового материала. Работа с книгой. Самостоятельная работа. Коллективное обсуждение. Яңа материалны өйрәнү. Китап белән эшләү. Мөстәкыйль эш. Күмәк фикер алышу.		
10.	Муса Җәлил “Моабит дәфтәрләре” циклы. “Чәчәкләр”. Цикл Моабитских тетрадей Мусы Джалиля. Стихотворение” Цветы“	1	Прослушивание объяснений учителя, заслушивание и анализ выступления одноклассников, самостоятельная работа с учебником,составление диалогов и монологов беседа, оценка. Укытучының аңлатмаларын тыңлау, классташларның чыгышын тыңлау һәм анализлау,дәреслек белән мөстәкыйль эшләү, диалоглар һәм монологлар төзү, әңгәмә, бәяләү.	16.11	
11.	Ә.Еники “Туган туфрак” хикәясе. А. Еники “Родная земля”.	1	Беседа; обучение устному рассказу; чтение с комментариями, самостоятельный анализ, беседа. Әңгәмә; телдән сөйләргә өйрәтү; уку, мөстәкыйль анализ, әңгәмә.		
12.	Ә.Еники “Туган туфрак” хикәясе. А. Еники “Родная земля”.	1	Беседа; обучение устному рассказу; чтение с комментариями, самостоятельный анализ, беседа. Әңгәмә; телдән сөйләргә өйрәтү; уку, мөстәкыйль анализ, әңгәмә.		
13.	Галимҗан Ибраһимов. “Кар ява” хикәясе . К. Нәҗми “ Кызыклы хәл” . Галимзян Ибрагимов. Рассказ "Снег идет". К. Назми "Интересная ситуация".	1	Беседа, словарная работа, анализ, оценка, художественное чтение, составление связного текста, пересказ содержания. Әңгәмә, сүзлек эше, анализ, бәяләү, сәнгатьле уку, бәйләнешле текст төзү, эчтәлекне сөйләү.		
14.	Мәрзия Фәйзуллина. “Чыршының күлмәкләре” шигыре. Марзия	1	Тормыш юлы, иҗаты турында кыскача белешмә. Шигырьнең эчтәлеге, поэтик яңгырашы. Чагыштырулар. Шигырьдә күтәрелгән		

	Файзуллина. Стихотворение” Елочные платья".		экология проблемасы. Краткая информация о жизни, творчестве. Сравнение. Проблема экологии, поднятая в стихах.		
15.	Резеда Вәлиева. “Нәни чыршы” шигыре. Резеда Валиева. Стихотворение” Маленькая елочка".	1	Составление вопросов по биографии поэта и ответы на них, выразительное и осмысленное чтение, составление аналогичных текстов, перевод. Шагыйрьнең биографиясе буенча сораулар төзү һәм аларга җаваплар, , сәнгатьле уку, бәйләнешле текст төзү,тәрҗемә итү.		
16.	Туфан Миңнуллин. “Акбай һәм Кыш бабай” пьесасы. Туфан Миннуллин. Пьеса "Акбай и Дед Мороз"	1	Тормыш юлы турындасөйләргә.Пьесада Яңа ел бәйрәменә әзерлекнең бирелеше. Кыш бабай белән Кар кызы теләкләре. Яңа ел белән котлау сүзләре.ткәннәрне кабатлау. Тест. Жизненный путь разнообразить.Преданность подготовке к новогоднему празднику в пьесе. Пожелания Деда Мороза и Снегурочки. Поздравления с Новым годом.Повторение . Тест.	21.12	
17.	Каюм Насыйри. .“Әбүгалисина” кыйссасы. Каюм Насыйри.”Авиценна”.	1	Әдип турында кыскача белешмә. Аның энциклопедист галим булуы.Фольклорчы, этнограф, әдәбиятче, тарихчы булу эшчәнлеге. Казандагы һәм Яшел Үзән районындагы музейлары. Краткая справка о писателе. Это ученый-энциклопедист.Деятельность фольклориста, этнографа, литератора, историка. Музеи Казани и Зеленодольского района.		
18.	Габделхәй Сабитов. “Чүкеч” хикәясе. Габдулхай Сабитов. Рассказ "Молоток"	1	Әңгәмә, сүзлек эше, анализ, бәяләү, сәнгатьле уку, бәйләнешле текст төзү, эчтәлекне кабатлау. Беседа, словарная работа, анализ, оценка, художественное чтение, составление связного текста, пересказ содержания.		
19.	М.Латифуллин “Сәйдәшнең яшьлеге»хикәясе. Рассказ М. Латифуллина “Юность Сайдаша».	1	Беседа, словарная работа, анализ, оценка, художественное чтение, составление связного текста, пересказ содержания. Әңгәмә, сүзлек эше, анализ, бәяләү, сәнгатьле уку, бәйләнешле текст төзү, эчтәлекне сөйләү.		
20.	Абдулла Алиш. “Әни ялга киткәч” хикәясе. Абдулла Алиш. Рассказ "Когда мама ушла отдыхать"	1	А.Алишның тормыш юлы, иҗаты турында кыскача мәгълүмат. Әдәбият теориясе. Краткая информация о жизни и творчестве А.Алиша. Теория литературы.		
21.	Фәнис Яруллин.” Кояштагы тап” хикәясе. Фанис Яруллин.”Пятно на Солнце".	1	Беседа, словарная работа, анализ, оценка, художественное чтение, составление связного текста, пересказ содержания. Әңгәмә, сүзлек эше, анализ, бәяләү, сәнгатьле уку, бәйләнешле текст төзү, эчтәлекне сөйләү.		
22.	Равил Фәйзуллин. “Бердәнбер” шигыре. Равиль Файзуллин. Стих” Единственный".	1	Изучение нового материала. Работа с книгой. Самостоятельная работа. Коллективное обсуждение. Яңа материалны өйрәнү. Китап белән эшләү. Мөстәкыйль эш. Күмәк фикер алышу.		
23.	Дәрдемәнд. Ике туган” хикәясе.	1	Беседа, словарная работа, анализ, оценка, художественное чтение,		

	Дардеманд. “Два брата”.		составление связного текста, пересказ содержания. Әңгәмә, сүзлек эше, анализ, бәяләү, сәнгатьле уку, бәйләнешле текст төзү, эчтәлекне сөйләү.		
24	Х.Такташ “Мокамай” әсәре. Х. Такташ “Мокамай”	1	Х.Такташның тормышы һәм иҗаты.” “Мокамай” әсәре белән танышу. Шагыйрьнең эстетик идеалы. Дуслык кадере. Жизнь и творчество Х. Такташа."Знакомство с произведением "Мокамай".Эстетический идеал поэта. Цена дружбы		
25	Р. Харис “Серле алан” пьесасы . Пьеса Р. Хариса “Таинственная поляна”.	1	Яңа материалны өйрәнү. Китап белән эшләү. Мөстәкыйль эш. Күмәк фикер алышу. Изучение нового материала. Работа с книгой. Самостоятельная работа. Коллективное обсуждение.		
26	Шәүкәт Галиев “Дуслык балы” шигыре. Стихотворение Шауката Галиева “Мед дружбы”.	1	Язучының тормыш юлы, иҗаты турында кыскача мәгълүмат.“Дуслык балы” шигыренең эчтәлеге. Шигырьдә күтәрелгән милләтара дуслык, толерантлык проблемалары. Шигырьнең строфалары, рифмалары, троплар. “Дуслык кадере” бүлеге буенча кабатлау. Тест. Краткая информация о жизни и творчестве писателя.Содержание стихотворения "Мед дружбы". Проблемы межнациональной дружбы, толерантности.Строфы, рифмы, тропы стихотворения. Повторение по разделу "Цена дружбы". Тест.		
27	Фаил Шәфигуллин. “Ике тиен акча” хикәясе. Фаиль Шафигуллин. Рассказ” Две копейки".	1	Яңа материалны өйрәнү. Китап белән эшләү. Мөстәкыйль эш. Күмәк фикер алышу.Изучение нового материала. Работа с книгой. Самостоятельная работа. Коллективное обсуждение.		
28	В. Радлованың “Шаян кеше” хикәясе. Рассказ В. Радловой “Шутник”.	1	В. Радловның тәрҗемә эше. Галимнең мәгърифәтчелек идеяләре. Шаянлыкның файдасы турында сөйләшү. Перевод В. Радлова. Просветительские идеи ученого. Разговор о пользе юмора		
29	Шәүкәт Галиев. “Курыкма, тимим”. Шаукат Галиев. Стихи” Не бойся, не трону“	1	Шигырьләрнең эчтәлекләре. Һәр шигырьдәге юмор. “Көлке көлә килә...” бүлеге буенча кабатлау.Содержание стихов. Юмор в каждом стихотворении.Повторение по разделу”Сатира”		
30	Ф. Шәфигуллин “Ике тиен акча.” Ф. Шафигуллина “Две копейки денег”	1	Укытучының аңлатмаларын тыңлау, классташларның чыгышын тыңлау һәм анализлау,дәреслек белән мөстәкыйль эшләү, диалоглар һәм монологлар төзү, әңгәмә, бәяләү. Прослушивание объяснений учителя, заслушивание и анализ выступления одноклассников, самостоятельная работа с учебником,составление диалогов и монологов беседа, оценка.		
31	Роберт Әхмәтҗанов. .“Иртә әле...” шигыре. Роберт Ахметзянов.	1	Яңа материалны өйрәнү. Китап белән эшләү. Мөстәкыйль эш. Күмәк фикер алышу.Изучение нового материала. Работа с книгой.		

	Стихотворение."Рано еще..."		Самостоятельная работа. Коллективное обсуждение.		
32	Гәрәй Рәхим. Апрель" хикәясе. Гарай. Рахим "Апрель".	1	Яңа материалны өйрәнү. Китап белән эшләү. Мөстәкыйль эш. Күмәк фикер алышу.Изучение нового материала. Работа с книгой. Самостоятельная работа. Коллективное обсуждение.		
33	Гомәр Бәширов. "Туган ягым- яшел бишек" повесте . Гумар Баширов. Повесть" Мой родной край - зеленая колыбель "	1	Әңгәмә, сүзлек эше, анализ, бәяләү, сәнгатьле уку, бәйләнешле текст төзү, эчтәлекне сөйләү. Беседа, словарная работа, анализ, оценка, художественное чтение, составление связного текста, пересказ содержания.		
34	Рәссам- Лотфулла Фәттахов . Художник - Лотфулла Фаттахов.	1	Рәссамның тормышы, иҗаты турында кыскача мәгълүмат. "Сабантуй" картинасында сурәтләнгән табигать, авыл кешеләре. Краткая информация о жизни и творчестве художника. Природа, сельчане, изображенные на картине"Сабантуй"		
35	Балалар өчен чыга торган газета-журналлар."Сабантуй" журналы. Детские газеты и журналы.Журнал "Сабантуй"	1	Журнал басылып чыгу тарихы. Журнал рубрикалары. Мәкаләләрнең эчтәлеге.История издания журнала. Журнал рубрики. Содержание статей.		

7 класс

Дәрес №	Дәрес темасы	Сәгать саны	Дәреснең төп эчтәлеге	Үткәрү вакыты	
				план	факт
1	Обычаи и традиции татарского народа. Татар халкының гореф-гадәтләре.	1	Алда өйрәнгән фольклор жанрларын кабатлау. Схема өстендә эш. Халык тормышы, йола фольклоры. Гаилә йолалары (бала туу, туй), календарь йолалар. Йолаларның әдәбиятта бирелеше. Повторение изученных фольклорных жанров. Работа над схемой. Народная жизнь, обрядовый фольклор. Семейные обряды (рождение ребенка, свадьба), календарные обряды. Традиции в литературе.		
2	Баиты, их поэтические особенности («Сак-Сок»/ «Сак-Сук»), /1 нче кисәк Хәтер катламнарындагы гәүһәрләр. Бәетләрдә халык язмышы .	1	«Халык авыз иҗаты» схемасы белән эш, дәреслек, чылбыр буенча уку, чылбыр буенча сөйләү, җөмләләр төзү. Работа по схеме» народное творчество", учебники, чтение по цепочке, рассказ по цепочке, составление предложений.		
3	Ф. Бурнаш «Яшь йөрәкләр» / «Молодые сердца» (драма).	1	Төркемнәрнең чыгыш ясавы, теоретик материал белән танышу. Сорауларга җавап эзләү, ишетеп аңлау, рольләргә бүлеп уку.		

	Мунаджаты («Илемне онытмам» / «Не забуду Родину») /Мөнәҗәтләр “Илемне онытмам”. .		Выступления групп, знакомство с теоретическим материалом. Поиск ответов на вопросы, понимание, чтение по ролям.		
4	Г.Тукай«Национальные мелодии». Г. Тукай “Милли моңнар”	1	Җырлар тыңлау, яңа сүзләр белән эш, фронталь әңгәмә, дәреслек белән эш, парлап сөйләшү — үз фикереңне әйтү, Интернеттан тарихи җырлар турында мәгълүмат табу. Прослушивание песен, работа с новыми словами, фронтальная беседа, работа с учебником, парная работа-высказывание собственного мнения, поиск информации об исторических песнях из интернета.		
5	Ф.Амирхан «Зухра на Луне»/ Фатих Әмирхан “Ай өстендә Зөһрә кыз” әкияте	1	Төркемнәрнең чыгыш ясавы, теоретик материал белән танышу.Укылган әсәрләр әйтү, кыскача турында фикер эчтәлеген сөйләү, тест сорауларына җавап бирү, мөстәкыйль эш. Выступления групп, знакомство с теоретическим материалом.Чтение произведений, краткое изложение содержания мысли, ответы на тестовые вопросы, самостоятельная работа		
6	Галимзян Ибрагимов «Чубарый» Г.Ибраһимов «Алмачуар»	1	Язучының тормыш юлы, иҗаты белән танышу, презентация карау, хронологик таблица төзү, сорауларга җавап бирү. Знакомство с жизнью и творчеством писателя, просмотр презентации, составление хронологической таблицы, ответы на вопросы.		
7	Галимзян Ибрагимов «Чубарый» Г.Ибраһимов «Алмачуар»	1	Төркемнәрнең чыгыш ясавы, теоретик материал белән танышу.Укылган әсәрләр әйтү, кыскача турында фикер эчтәлеген сөйләү, тест сорауларына җавап бирү, мөстәкыйль эш. Выступления групп, знакомство с теоретическим материалом.Чтение произведений, краткое изложение содержания мысли, ответы на тестовые вопросы, самостоятельная работа		
8	Роберт Миннуллин.«Встреча невесты»./ Р.Миңнуллин . «Килен төшкәндә»	1	Шагыйрьнең тормыш юлы, иҗаты белән танышу, презентация карау, хронологик таблица төзү, сорауларга җавап бирү. Знакомство с жизнью и творчеством поэта, просмотр презентации, составление хронологической таблицы, ответы на вопросы.		
9	“Отражение устного народного творчество в литературе”/ “Халык авыз иҗатының әдәбиятта чагылышы”.	1	Халык авыз иҗаты» схемасы белән эш, дәреслек, чылбыр буенча уку, чылбыр буенча сөйләү, җөмләләр төзү. Работа по схеме» народное творчество", учебники, чтение по цепочке, рассказ по цепочке, составление предложений.		

10	Деятельность композитора Р. Яхина.Рөстәм Яхин моңнарының көче	1	Рөстәм Яхин иҗаты белән танышу,тәрҗемә итү, сорауларга җавап бирү. Знакомство с творчеством Рустама Яхина,перевод, ответы на вопросы.		
11	Х. Мударрисов «Серебренная подкова»./ Х.Мөдәррисова «Көмеш дага»	1	Халисә Мөдәррисова иҗаты белән танышу. «Көмеш дага» шигырен уку, тәрҗемә итү, сорауларга җавап бирү, дәфтәрләрдә эшләү. Знакомство с творчеством Х. Мударрисовой. Чтение, перевод, ответы на вопросы, работа в тетрадях.		
12	А. Маликова. " Судьба родины – судьба мужчины»/ Ә.Маликов иҗаты«Ил язмышы – ир язмышы»	1	Ә.Маликов иҗаты белән танышу. «Көмеш дага» шигырен уку, тәрҗемә итү, сорауларга җавап бирү, дәфтәрләрдә эшләү. Знакомство с творчеством А. Маликова . Чтение, перевод, ответы на вопросы, работа в тетрадях.		
13	Г.Кутуя. "Тоска»/Без үлемсез туган ил белән. Г.Кутуй иҗаты "Сагыну".	1	Презентация ярдәмендә язучы тормышы белән танышу, төркемнәрдә фикер алышу,ишетеп аңлау, хронологик таблица тутыру, план төзү. Знакомство с жизнью писателя с помощью презентации, обсуждение в группах,краткое описаниелицензирование, составление плана.		
14	С. Хакима "Садоводы» /Ил язмышы ирләр кулында. С.Хәким иҗаты. С.Хәким «Бакчачылар».	1	Шагыйрьнең тормыш юлы, иҗаты белән танышу, хронологик ,презентация карау таблица тутыру, парларда эшләү, шагыйрьнең иҗаты турында сораулар төзү, җавап бирү. Ознакомление с жизнью, творчеством поэта, хронологический, презентационный осмотр заполнение таблиц, работа в парах, составление вопросов о творчестве поэта, ответ дать.		
15	Р. Тухватуллина. «Ягодные поляны»/Р.Төхвәтуллин «Җиләкле аланнар».	1	Шагыйрьнең тормыш юлы, иҗаты белән танышу, хронологик ,презентация карау таблица тутыру, парларда эшләү, шагыйрьнең иҗаты турында сораулар төзү, җавап бирү. Ознакомление с жизнью, творчеством поэта, хронологический, презентационный осмотр заполнение таблиц, работа в парах, составление вопросов о творчестве поэта, ответ дать.		
16	М.Махдиев «Мы – дети 41-го года» (отрывок)./Сугыш язган язмышлар.М.Мәһдиев «Без — кырык беренче ел балалары»	1	Презентация ярдәмендә язучы тормышы белән танышу, төркемнәрдә фикер алышу,ишетеп аңлау, хронологик таблица тутыру,план төзү. Знакомство с жизнью писателя с помощью презентации, обсуждение в группах,краткое описаниелицензирование,составление плана.		
17	Русские и татарские обряды/. Рус, татар халык йолалары	1	Презентация ярдәмендә язучы тормышы белән танышу, төркемнәрдә фикер алышу,ишетеп аңлау, хронологик таблица тутыру,план төзү. Знакомство с жизнью писателя с помощью презентации, обсуждение в группах,краткое описаниелицензирование,составление плана.		

18	Назипа Думави «Первый снег».» Ак чәчәкләр ява. Н. Думави иҗаты	1	Составление вопросов по биографии и ответы на них, выразительное и осмысленное чтение, составление аналогичных текстов, чтение на время.		
19	Г.Кутуй “Тоска”/Давыллы еллар җырчысы.Г.Кутуй «Сагыну».	1	Укыганны тәрҗемә итү, сораулар, биремнәр үтәү, план төзү, төркемнәрдә фикер алышу,		
20	Һ.Такташ «Алсу».	1	Шагыйрьнең тормыш юлы, иҗаты белән танышу, хронологик ,презентация карау таблица тутыру, парларда эшләү, шагыйрьнең иҗаты турында сораулар төзү, җавап бирү. Ознакомление с жизнью, творчеством поэта, хронологический, презентационный осмотр заполнение таблиц, работа в парах, составление вопросов о творчестве поэта, ответ дать.		
21	Гурий Тавлин. «Когда тучи заслоняют солнце»«Кояш болытка кергәндә»	1	Шагыйрьнең тормыш юлы, иҗаты белән танышу, презентация карау, хронологик таблица тутыру, парларда эшләү, шагыйрьнең тормышы турында сораулар төзү,		
22	А.Гилязева. «Три аршина земли» «Өч аршын җир»	1	Төркемнәрнең чыгыш ясавы, теоретик материал белән танышу. Сорауларга җавап эзләү, ишетеп аңлау, рольләргә бүлеп уку. Выступления групп, знакомство с теоретическим материалом. Поиск ответов на вопросы, понимание, чтение по ролям.		
23	Юзеева. «Ак калфагым төшердем кулдан» /«Выронили белый калфак из рук».	1	Шагыйрьнең тормыш юлы, иҗаты белән танышу, хронологик ,презентация карау таблица тутыру, парларда эшләү, шагыйрьнең иҗаты турында сораулар төзү, җавап бирү. Жизнь и творчество И. Юзеева.Драматическое произведение «Ак калфагым төшердем кулдан» /«Выронили белый калфак из рук».Проектная работа. / “Иленнән аерылган – канаты каерылган” темасы буенча проект		
24	ФаннураСафина. «Туган җиремә»/ «Родной земле».	1	Творчество поэта ФаннураСафина. Изучение стихотворения «Туган җиремә»/ «Родной земле». Развитие речи. Государственный символ Республики Татарстан/“Татарстанның дәүләт символлары” б.с.ү.		
25	М.Галиев “Отчий дом”/М.Галиев «Нигез»	1	Язучының биографиясен кабатлау, тест, җавап бирү; дәреслек беләнэш;		
26	Ф. Хусни «Нерассказанная история»./ Ф.Хөснинең . «Сөйләнмәгән хикәя»	1	Жизнь и творчество Ф. Хусни Осмысление ребёнком событий войны в рассказе «Нерассказанная история»./ Ф.Хөснинең тормыш юлы һәм иҗаты. «Сөйләнмәгән хикәя» Тест. Детство запомниться на всю жизнь /Балачак гомергә хәтердә		

			калачак. 2 нче триместрны тэмамлауга тест		
27	Р.Хафизова «В день возвращения отца» / «Әти кайткан көн»	1	Жизнь и творчество Р. Хафизовой. Психология детей военных лет в рассказе «В день возвращения отца» Р.Хафизовой Самый счастливый день в жизни / Р.Хафизованың тормышы һәм иҗаты«Әти кайткан көн»		
28	Ф.Яруллин. «Белый лотос» . «Ак төнбоек»	1	Творчество Ф.Яруллина. Своеобразное раскрытие проблем дружбы и ответственности человека за свои поступки в рассказе «Белый лотос» Ф.Яруллина./ Фәнис Яруллин иҗаты. «Ак төнбоек»		
	Р.Корбана. «Давайте, поможем». /Р.Корбан «Ярдәм итик»	1	. Творчество Р.Корбана. Проблема взаимотношений человека и природы в стихотворении «Давайте, поможем». /Р.Корбан иҗаты «Ярдәм итик»		
30	А.Ахметгалиева “Табыш” . «Находка»	1	Шагыйрьнең тормыш юлы, иҗаты белән танышу, презентация карау, хронологик таблица тутыру, шигырьне тыңлау, ярымтавыш белән уку, чылбыр буенча уку, сайлап уку, яңа сүзләрне өйрәнү, парлап сөйләшү		
31	М.Әгләмов”Каеннар булсаң иде” .«Как березы».	1	М.Аглямов.«Как березы»,«Места костров». Проблема «исторической памяти». /М.Әгләмов«Каеннар булсаң иде»«Учак урыннары» Экология Татарстана./Каеннарның күз яше. “Татарстан экологиясе” темасына сөйләшү.		
32	З. Мансурова «Балык кычкыруы»/ «Крик рыбы»	1	Презентация ярдәмендә шагыйрь тормышы, иҗаты белән танышу, төркемнәрдә фикер алышу, ишетеп аңлау, сүзлекчә белән эш, укыганны тәрҗемә итү, сораулар,биремнәр үтәү, сәнгатьле уку.		
33	Экология Татарстана. Татарстан экологиясе.Проек эше.	1	М.Аглямов.«Как березы»,«Места костров». Проблема «исторической памяти». /М.Әгләмов«Каеннар булсаң иде»«Учак урыннары» Экология Татарстана./Каеннарның күз яше. “Татарстан экологиясе” темасына сөйләшү. Проблемы взаимоотношения человека и природы в стихотворении «Балык кычкыруы»/ «Крик рыбы»З. Мансурова и в рассказе «Карач»/ «Ворон»Х. Ибрагима/Оясында ни күрсә, очканда шуны эшләр		
34	Развитие речи. “Природа- наш общий дом”/“Табигать – уртак йортыбыз” темасы буенча б.с.ү.	1	Портретлар, төрле иллюстрацияләр, укылган презентацияләр белән әсәрләрне кабатлау, гомумиләштерү, сорауларга җавап бирү.		
35	Әдәбият дигән дәрья... Йомгаклау	1	Урок развития речи. Природа –наш общий дом. Повторение 7 раздела. Подведение итогов. Табигать – уртак йортыбыз. 7нче бүлекне		

			кабатлау. Йомгаклау.		

9 класс

№	Тема	Сәг. саны	Укучыларның эшчәнлек төрләре	Үткәрү вакыты	
				план	факт
1.	Краткое содержание,проблематика, основные герои и художественные особенностидастана «Идегей» (в сокращении). / Дастаннар турында белешмә бирү,“Идегәй” дастанын өйрәнү	1	Дастаннар турында төшенчә бирү. “Идегәй” дастаны. Беренче пәрдә. Икенче күренеш. Кыскача эчтәлеге, күтәрелгән проблема, төп геройлар, сәнгать үзенчәлекләре. Дастаны. Дастан «Идегей». Краткое содержание, проблематика, основные герои и художественные особенности дастана «Идегей»		
2.	Художественные особенности дастана «Идегей»(продолжение)/“Идегәй” дастанынөйрәнү.(дәвамы)	1	“Идегәй” дастаны. Беренче пәрдә. Өченче күренеш. Әңгәмә өчен тема: геройлар: милли гомумкешелек сыйфатлары. Идегәй”трагедиясе турында. Дастан «Идегей». Краткое содержание, проблематика, основные герои и художественные особенности .		
3.	Поэма Кул Гали «Кыйссаи Йосыф» /Кол Гали”Кыйссаи Йосыф” поэмасы	1	Кол Галинең “Кыйссаи Йосыф” поэмасы. Болгар-татар әдәбиятының (XII- XIII гасырның беренче яртысы) язма истәлеге. Зирәклелеккә, матурлылыкка, кеше хисләренең куәтлегенә дан җырлау. Поэма Кул Гали «Сказание о Йусуфе» - письменный памятник Булгаро-татарской литературы (XII - первая пол. XIII вв.). Воспевание мудрости, красоты, величие чувств человека в произведении.		
4.	Поэма Кул Гали «Кыйссаи Йосыф» (продолжение)/ Кол Гали”Кыйссаи Йосыф” поэмасы (дәвамы)	1	Кол Галинең “Кыйссаи Йосыф” әсәре турында. Әсәргә анализ ясау. О поэме Кул Гали «Сказание о Йусуфе». Анализ произведения.		
5.	Творчества Саифа Сараи./Сәйф Сараи иҗаты.	1	Төрки- татар әдәбияты вәкилләре. Сәиф Сараи иҗаты. “Сөһәйл вә Гөлдерсен” дастаныннан өзек белән танышу. Творчества Саифа Сараи. Основные представители татарской литературы средних веков. Отрывок дастана “Сухаил и Гульдурсун”		

6.	С.Сараи “Сөһәйл вә Гөлдерсен” дастаны. Дастан “Сухаил и Гульдурсун”.	1	С.Сараи “Сөһәйл вә Гөлдерсен” дастаны. Әсәргә анализ ясау. Автор фикере. Дастан төре. Дастан “Сухаил и Гульдурсун”. Анализ произведения. Позиция автора. Виды дастан.		
7.	Жизнь и творчество Г../Г.Кандалыйның тормышы һәм иҗаты.	1	Г.Кандалыйның тормыш юлы һәм иҗаты. Язучының татар шигъриятенә алып килгән яңалыгы. Жизнь и творчество Г.Кандалый. Новизна, которую писатель внес в татарскую поэзию.		
8.	Изучение поэмы Г.Кандалый «Сахибзямалу», «Сәхипҗәмалга»	1	Г.Кандалый “Сәхипҗамал” поэмасы. Г.Кандалыйның тормыш юлы һәм иҗаты. Язучының татар шигъриятенә алып килгән яңалыгы. Поэма Г. Кандалый «Сахибзямалу». Жизнь и творчество Г.Кандалый. Новизна, которую писатель внес в татарскую поэзию.		
9.	Стихотворение Г.Тукая «Татар кызларына» /«Татарским девушкам».	1	Г.Тукайның Казан чоры иҗаты. Шигырьдәге лирик герой. Аның татар кызларына әйтергә теләгән фикере. Казан шәһәрендә Г.Тукай музее.Творчество Тукая в Казани. Лирик герой.Идея произведения. Музей Г.Тукая в Казани.		
10.	Изучение повести Ф.Амирхана «Хаят»/ «Хәят».	1	Ф.Әмирхан “Хәят” повестен уку. Эчтәлеге белән танышу. Катнаш гаиләләр темасына әңгәмә. Автор фикере. Анализ текста. Проблема смешанных семей. Позиция автора.		
11.	Изучение повести Ф.Амирхана «Хаят»/ «Хәят». (продолжение).	1	Ф.Әмирхан “Хәят” повестен уку. Эчтәлеге белән танышу. Катнаш гаиләләр темасына әңгәмә. Автор фикере. Анализ текста. Проблема смешанных семей. Позиция автора.		
12.	Изучение повести А.Гилязева «Җомга көн, кич белән» / «В пятницу, вечером…».	1	А.Гыйләҗевның тормыш юлы һәм иҗаты белән танышу. Бала тәрбияләү темасы. Образларга характеристика. Әсәрнең тәрбияви роле. Жизнь и творчество А.Гилязева. Тема воспитания детей. Характеристика образам. Воспитательный роль произведения.		
13.	Изучение повести А.Гилязева «Җомга көн, кич белән» / «В пятницу, вечером…».(продолжение)	1	А.Гыйләҗевның тормыш юлы һәм иҗаты белән танышу. Бала тәрбияләү темасы. Образларга характеристика. Әсәрнең тәрбияви роле. Жизнь и творчество А.Гилязева. Тема воспитания детей. Характеристика образам. Воспитательный роль произведения		
14.	Рассказ Р.Мингалима «Сап-сары көзләр» / «Золотая осень»	1	Әсәрләрдә идея-эстетик идеалның чагылышы. Кабатлау. Тест. Трансформация идейно-эстетического идеала.Повторение.		

			Тест.		
15.	Проектная работа «Моя любимая мама».	1	Проектная работа «Моя любимая мама».		
16.	Пейзажная лирика (Р.Зайдулла «Буран»/ «Буря»	1	Татар шигъриятендә лирика төшенчәсе. Пейзаж лирикасы. Авторларның тормыш юлы , иҗаты. Шигырьдә образларның бирелеше. Пейзаж лирикасына хас үзенчәлекләр. Татарская поэзия: пейзажная лирика . Жизнь и творчество Р. Зәйдулла. Описание зимнего пейзажа.		
17.	И.Иксанова «Тузганак»/ «Одуванчик»)	1	Татар шигъриятендә лирика төшенчәсе. Пейзаж лирикасы. Авторларның тормыш юлы , иҗаты. Шигырьдә образларның бирелеше. Пейзаж лирикасына хас үзенчәлекләр. Татарская поэзия: пейзажная лирика . Жизнь и творчество Р. Зәйдулла. Описание зимнего пейзажа.		
18.	Р.Ахметзянов «Сандугач керде күңелгә» / «Душа поет»).	1	Шигырьгә анализ. Хисләр бирелеше.Бүлекне кабатлау. Тест. Анализ стихотворения. Тема, идея, основная мысль. Повторение. Тест.		
19.	М.Шабаев “ Корыган имән монологы”. Ф.М. Шабаев. «Монолог старого дуба».	1	Фәлсәфи лирика. Марс Шабаевның биографиясе , иҗат эшчәнлеге. Шигырьдәге образларга характеристика. Философская лирика. Жизнь и творчество М.Шабаева.		
20.	Ф” Җамалетдинова “ Ташлар”, “Кунак көткән көн”. Ф. Замалетдинова. «Камни», «День ожидания гостей».	1	Ф. Җамалетдинованың тормыш юлы һәм иҗаты. Лирик геройның кичерешләр. Жизнь и творчество Ф. Замалетдинова. Переживания лирического героя.		
21.	Р. Әхмәтҗанов “ Сандугач керде күңелгә”. Р. Ахметзянов. «Душа поет».	1	Шигырьгә анализ. Хисләр бирелеше.Бүлекне кабатлау. Тест. Анализ стихотворения. Тема, идея, основная мысль. Повторение. Тест.		
22.	Г.Камалның “ Беренче театр” комедиясе. Г. Камала «Первый театр».	1	Татар драматургиясенә нигез салучыларның берсе-Г.Камалның тормыш юлы һәм иҗаты белән танышу. Г.Камалның “ Беренче театр” комедиясендә төп конфликтлар. Мәгърифәтчелек идеяләре, комик чаралар. Жизнь и торчество Г. Камала - одного из основоположников татарской реалистической драматургии. Основные конфликты в комедии . Просветительские идеи, комические средства.		
23.	С.Гыйззәтуллина –Волжскаяның сәхнә тормышы, иҗаты.	1	С.Гыйззәтуллина –Волжскаяның сәхнә тормышы, иҗаты. Сценическое творчество С.Гиззатуллины-Волжской.		

	Сценическое творчество С.Гиззатуллины-Волжской.				
24	Х.Мөдәррисованың "Бәйге хакы" повесты. «Цена счастья».	1	Х.Мөдәррисованың тормыш юлы һәм иҗаты .Сәнгать кешесе тормышының "Бәйге хакы" повестында чагылыш табуы. Кабатлау. Тест. Жизнь и творчество Х. Мударрисовой. Жизнь человека искусства в повести «Цена счастья». Повторение.Тест.		
25	Г. Әпсәләмов "Ак чәчәкләр" романы. Г.Апсалямова. «Белые цветы».	1	Презентация ярдәмендә язучы тормышы белән танышу, төркемнәрдә фикер алышу,ишетеп аңлау, хронологик таблица тутыру,план төзү. Знакомство с жизнью писателя с помощью презентации, обсуждение в группах,краткое описаниелицензирование,составление плана.		
26	Г. Әпсәләмов "Ак чәчәкләр" романы. Г.Апсалямов. «Белые цветы». .	1	Презентация ярдәмендә язучы тормышы белән танышу, төркемнәрдә фикер алышу,ишетеп аңлау, хронологик таблица тутыру,план төзү. Знакомство с жизнью писателя с помощью презентации, обсуждение в группах,краткое описаниелицензирование,составление плана.		
27	С.Сөйләйманова "Гөлбадран" , "Дөнья бу…» повесты . С. Сулеймановой. «Пижма», «Это – жизнь».	1	С.Сөйләйманованың тормыш юлы һәм иҗаты белән танышу. "Гөлбадран" , "Дөнья бу…» повестыннан өзек уку. Жизненный и творческий путь С. Сулеймановой. Изучение отрывка из повести «Пижма», «Это –жизнь».		
28	М.Мәһдиев "Фронтовиклар" романы. М. Магдеева. «Фронтовики».	1	М.Мәһдиев "Фронтовиклар" романы. М.Мәһдиев иҗаты."Фронтовиклар" романыннан өзек өйрәнү. Лирик чигенүләр. Образлар системасы. Казан педагогия коллияте турында.Творчество М. Магдеева. Фрагментарное изучение романа «Фронтовики». Лиризм и орнаментализм в татарской прозе. Лирические отступления. Система образов. О педколледже в Казани.		
29	В. Нуриевның "Инша " хикәясе. Рассказ «Сочинение» В	1	Презентация ярдәмендә язучы тормышы белән танышу, төркемнәрдә фикер алышу,ишетеп аңлау, хронологик таблица тутыру,план төзү. Знакомство с жизнью писателя с помощью презентации, обсуждение в группах,краткое описаниелицензирование,составление плана.		
30	Проект эше " Минем беренче укытучым". Проектная работа «Мой первый учитель».	1			
31	Х.Сарьян «Әткәм һөнәре».	1	Х.Сарьян «Әткәм һөнәре». Авторның төп геройны тасвирлау		

	Х. Сарьян «Отцовская профессия».		үзенчәлекләре, автор позициясе. Изучение отрывка из повести Х. Сарьяна «Отцовская профессия». Авторская позиция и особенность изображения главного героя		
32	Г.Ахунов “Хәзинә” романы . Г. Ахунова. «Клад».	1	Г.Ахунов “Хәзинә” романы . Г.Ахуновның тормыш юлы һәм иҗаты. “Хәзинә” романыннан өзек. Романның төп эчтәлеге. Нефть һәм нефтьчеләр темасының чынбарлыкта сүрәтләнеше. Жизнь и творчество Г. Ахунова. Фрагментарное изучение романа «Клад». Основное содержание романа. Реалистичное изображение темы нефти и нефтяников.		
33	И.Юзеев “Таныш моңнар “Казан каласы – таш кала” . И. Юзеева. «Знакомые напевы». «Казань – город белокаменный».	1	И.Юзеев “Таныш моңнар”. И.Юзеев тормыш юлы һәм иҗаты. “Таныш моңнар” өзеген өйрәнү. М.Маликова “Казан каласы – таш кала” . Шәһәр төзүчеләр һөнәренә әзерләү үзенчәлекләре. Жизнь и творчество И. Юзеева. Фрагментарное изучение «Знакомые напевы». Образы молодого поколения, совместимость выбора профессии с идеалами молодой девушки. Жизнь и творчество М. Маликовой. Изучение отрывка из повести «Казань – город белокаменный»		
34	С.Гәрәева “Сварщик егет” шигыре. С. Гараева. «Сварщик».	1	С.Гәрәеваның тормыш юлы. “Сварщик егет” шигырен өйрәнү. Шигырьнең идея-эстетик мәгънәсе. Биография С. Гараевой. Изучение ее стихотворения «Сварщик». Идейно-эстетический смысл произведения. Повторение и обобщение изученного в 9 классе.		